

บทที่ 4

ผลการวิจัยรายการวิทยุเพื่อชุมชน

จากผลการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของรายการวิทยุเพื่อชุมชนในการพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา : รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง เป็นการศึกษาการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชนของคนระยอง ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ระบบเอฟ.เอ็ม ความถี่ 91.75 เมกะเฮิรตซ์ ซึ่งเป็นสถานีหนึ่งในโครงการนำร่องการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนของ กรมประชาสัมพันธ์ ปีงบประมาณ 2541

ผลการวิจัยในบทนี้เพื่อวิเคราะห์รายการวิทยุเพื่อชุมชน“ได้ฟ้าสีคราม” ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง เพื่อให้ทราบถึงโครงสร้างการบริหารจัดการรวมไปถึงรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนว่ามีลักษณะอย่างไรมีใครเป็นผู้รับผิดชอบ และการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และกำหนดรูปแบบการนำเสนอรายการ เนื้อหา และการผลิตรายการอย่างไร โดยผู้วิจัยได้นำเสนอ แนวคิดโครงสร้างการบริหารจัดการและรูปแบบ เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง เพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในอนาคตรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดระยอง ว่าควรมีลักษณะอย่างไรที่ตรงตามความต้องการของชุมชน ผลการวิจัยในบทนี้จะแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- 4.1 โครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดระยอง
 - 4.2 รูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดระยอง
 - 4.3 แนวทางการพัฒนารายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดระยอง
- โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 โครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน

กรมประชาสัมพันธ์ได้พัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ให้เป็นเครือข่ายวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติอย่างเป็นระบบ ได้มาตรฐาน เป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับของสาธารณชนทั่วไป ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2543 ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ (พ.ศ.2542 – 2544) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง โดยระบุไว้ในแผนพัฒนาประชารัฐว่า การสร้างสมรรถนะ

ของประชาชนและพลังทางสังคมนั้นให้ส่งเสริมเสรีภาพของสื่อสารมวลชนและสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องสิทธิหน้าที่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศแก่ประชาชน โดยใช้สื่อของรัฐและเอกชนทั้งทางวิทยุกระจายเสียงประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การดำเนินงานของรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นโยบายการพัฒนาสื่อสารมวลชนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ยังมุ่งเน้นการพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อสารมวลชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านบทบาทของการพัฒนาจิตใจ การสนับสนุนสิทธิเสรีภาพ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนและประชาชน ตลอดจนการสร้างภาคีการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการจัดการสื่อสารมวลชนของประชาชนและองค์กรทางสังคม

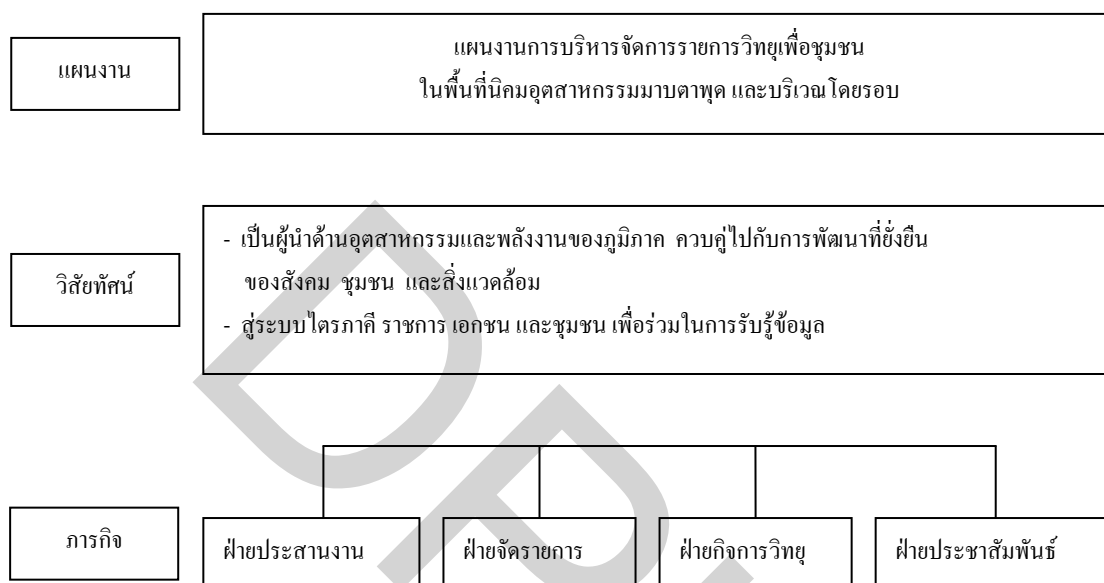
กรมประชาสัมพันธ์ ได้จัดโครงการทดลองกระจายเสียงวิทยุเพื่อชุมชน โดยจัดให้มีโครงการนำร่องใน 19 จังหวัด 19 สถานีในปีงบประมาณ 2541 โดยเริ่มการทดลองกระจายเสียงตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2541 ถึง 30 กันยายน 2542 สถานีวิทยุกระจายเสียงที่จะจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน ทำการคัดเลือกโดยสำนักงานประชาสัมพันธ์เขต (สปช.) 1 ถึงเขต 8 เขตละ 2 สถานีรวม 16 สถานีและมีบางเขต 3 สถานี รวมทั้งสิ้น 19 สถานี (วิทยุชุมชนกับอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน, 2542)

สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 7 ได้แก่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ซึ่งมีรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” กรมประชาสัมพันธ์ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารวิทยุเพื่อชุมชนออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ กล่าวคือ มีคณะกรรมการบริหารจัดการวิทยุกระจายเสียงประจำจังหวัด และคณะกรรมการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยคณะแรกจะทำหน้าที่เชิงนโยบาย การบริหารจัดการ เป็นแหล่งข้อมูล และเป็นพี่เลี้ยงวิชาการ ส่วนคณะที่ 2 ทำหน้าที่สะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และความต้องการนำเสนอข่าวสารท้องถิ่นจากชาวบ้านโดยตรงรวมทั้งการผลิตงานต่าง ๆ และผลิตรายการ การขยายเครือข่ายและการปฏิบัติงานร่วมกับชาวบ้านในการส่งข่าวเผยแพร่ในรายการวิทยุเพื่อชุมชน

4.1.1 โครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม”

จากการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” มีโครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน รูปแบบโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพเห็นควรจัดคณะกรรมการลักษณะคณะกรรมการบริหารจัดการ คณะอนุกรรมการผลิตรายการ รวมถึงกลุ่มอาสาสมัคร โดยคณะกรรมการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการชี้ขาดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน เนื่องจากเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งหมด

จากวัตถุประสงค์และวิสัยทัศน์การบริหารจัดการตามแผนงาน ของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด สามารถกำหนดเป็นโครงสร้างของการบริหารจัดการในเชิงปฏิบัติได้ โดยแบ่งเป็น 4 ภารกิจ เพื่อให้สามารถผลักดันแผนงานสู่ความสำเร็จ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 วัตถุประสงค์ของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด, 2545.

การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” นั้น ถือเป็นหัวใจในการผลักดันให้สามารถดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยพบว่ามีกลุ่มองค์กรในการบริหารจัดการ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มผู้บริหารจัดการ : อันได้แก่ บุคลากรในส่วนของการจัดทำแผนการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน ไปใช้ปฏิบัติ โดยมี 3 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ส่วนองค์กรกลางที่ทำหน้าที่บริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ส่วนที่ 2 : ส่วนองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและติดตามรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ส่วนที่ 3 : ส่วนองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการภายในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม

มาบตาพุด โดยสามารถแบ่งย่อยหน้าที่ ความรับผิดชอบในการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน

กลุ่มผู้รับผลประโยชน์ : อันได้แก่ หน่วยงานที่ได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยมี 3 หน่วยงาน ดังนี้

หน่วยงานที่ 1 : ชุมชนที่อยู่อาศัยรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

หน่วยงานที่ 2 : โรงงานที่ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

หน่วยงานที่ 3 : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

กลุ่มผู้บริหารจัดการ อันได้แก่ บุคลากรในส่วนของการจัดทำแผนงานและมีหน้าที่ในการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติ โดยมี 3 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ส่วนองค์กรกลางที่ทำหน้าที่บริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ส่วนองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ซึ่งมีการบริหารจัดการโดยมีคณะกรรมการดำเนินการต่าง ๆ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง เป็นประธานกรรมการ และมีผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 7 เป็นกรรมการ ร่วมด้วยตัวแทนจากหน่วยงานรัฐและรัฐวิสาหกิจร่วมเป็นคณะกรรมการทั้งสิ้น 13 คน โดยเริ่มมีผลตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2541 คณะกรรมการที่ปรึกษามีองค์ประกอบดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง	ประธานกรรมการ
2. ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 7 ระยอง	กรรมการ
3. นายกเทศมนตรีเมืองระยอง	กรรมการ
4. ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดระยอง	กรรมการ
5. นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดระยอง	กรรมการ
6. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท.ภาคกลาง เขต 4	กรรมการ
7. อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง	กรรมการ
8. แรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดระยอง	กรรมการ
9. พาณิชย์จังหวัดระยอง	กรรมการ
10. ประชาสัมพันธ์จังหวัดระยอง	กรรมการ
11. เกษตรจังหวัดระยอง	กรรมการ
12. ศึกษาธิการจังหวัดระยอง	กรรมการ
13. ผู้อำนวยการโทรศัพท์จังหวัดระยอง	กรรมการ

2. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง (ในขณะนั้นคือ อำนาจ รัตนคราม) เป็นประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานของรัฐ และเอกชนจากกระทรวงหลัก ๆ จำนวนทั้งสิ้น 17 คน โดยให้เริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2541

คณะกรรมการบริหาร

1. ผู้อำนวยการสถานีวิทย์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.ระยอง ประธานกรรมการ
2. ประชาสัมพันธ์จังหวัดระยอง รองประธานกรรมการ
3. ปลัดเทศบาลเมืองระยอง กรรมการ
4. ปลัดเทศบาลเมืองระยอง กรรมการ
5. ปลัดเทศบาลตำบลมาบตาพุด กรรมการ
6. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระยอง กรรมการ
7. สาธารณสุขจังหวัดระยอง กรรมการ
8. เกษตรจังหวัดระยอง กรรมการ
9. ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรรมการ
10. ประธานหอการค้าจังหวัดระยอง กรรมการ
11. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคกลาง เขต 4 กรรมการ
12. ประธานมูลนิธิสว่างพรกุศล กรรมการ
13. ประธาน อปพร.เมืองระยอง กรรมการ
14. ประธานชมรม องค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการ
15. ประธานชมรม อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน กรรมการ
16. นักประชาสัมพันธ์ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดระยอง กรรมการและเลขานุการ
17. ผู้จัดรายการ สวท.ระยอง กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหารมีหน้าที่ดังนี้

1. เป็นที่ปรึกษาและแหล่งข้อมูลวิชาการ
2. วางแผนโครงการวิทยุกระจายเสียงชุมชนเมืองระยอง
3. สรรหาคณะอนุกรรมการผลิตรายการ
4. ให้การสนับสนุนในการผลิตรายการและการขยายเครือข่าย
5. ประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะการจัดรายการวิทยุชุมชน
6. แก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิทยุชุมชน

ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ได้สนองตอบนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชน และคณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติการด้านเทคนิค ในวันที่ 1 ตุลาคม 2541 โดยมีโครงสร้างและหน้าที่ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชน ประกอบด้วย

1. ประชาสัมพันธ์จังหวัดระยอง	ประธานอนุกรรมการ
2. ผู้อำนวยการส่วนข่าวและรายการภูมิภาค	รองประธานอนุกรรมการ
3. ประชาสัมพันธ์เทศบาลเมืองระยอง	กรรมการ
4. ประชาสัมพันธ์เทศบาลเมืองแกลง	กรรมการ
5. ประชาสัมพันธ์เทศบาลมาบตาพุด	กรรมการ
6. ประชาสัมพันธ์ประถมศึกษาจังหวัดระยอง	กรรมการ
7. ประชาสัมพันธ์เกษตรจังหวัดระยอง	กรรมการ
8. ประชาสัมพันธ์พาณิชย์จังหวัดระยอง	กรรมการ
9. ประชาสัมพันธ์อัยการจังหวัดระยอง	กรรมการ
10. ประชาสัมพันธ์ตำรวจจังหวัดระยอง	กรรมการ
11. ประชาสัมพันธ์โรงพยาบาลจังหวัดระยอง	กรรมการ
12. ประชาสัมพันธ์ประมงจังหวัดระยอง	กรรมการ
13. ประชาสัมพันธ์อุดมศึกษาจังหวัดระยอง	กรรมการ
14. ประชาสัมพันธ์จัดหางานจังหวัดระยอง	กรรมการ
15. ประชาสัมพันธ์สาธารณสุขจังหวัดระยอง	กรรมการ
16. ประชาสัมพันธ์ กศน.ภาคตะวันออก (สื่ออิเล็กทรอนิกส์)	กรรมการ
17. ประธานชมรม อปม.	กรรมการ
18. ประธานชมรม อสม.	กรรมการ
19. ประธานชมรม อบต.	กรรมการ
20. เทอดศักดิ์ สุวรรณเพิ่ม	กรรมการ
21. ผู้สื่อข่าว สวท.ระยอง	กรรมการ
22. ผู้จัดรายการ สวท.ระยอง	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการผลิตรายการวิทยุฯ มีหน้าที่ดังนี้

- กำหนดรูปแบบ เนื้อหาและดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชนเมืองระยอง
- ขยายผลรายการและสะท้อนความรู้สึคนึกคิดของชาวบ้าน

3. ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่รายการวิทยุชุมชน

4. ปรับปรุงรายการให้น่าสนใจ สนองความต้องการส่วนใหญ่ในชุมชนเมืองระยอง

คณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติการด้านเทคนิค

1. สมจิต แก้วกล้า	ประธานอนุกรรมการ
2. อติสร บุญชื่น	กรรมการ
3. สุเทพ จันทะนะกนก	กรรมการ
4. เอกวัฒน์ชัย พรหมช่วย	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติการด้านเทคนิค มีหน้าที่ดังนี้

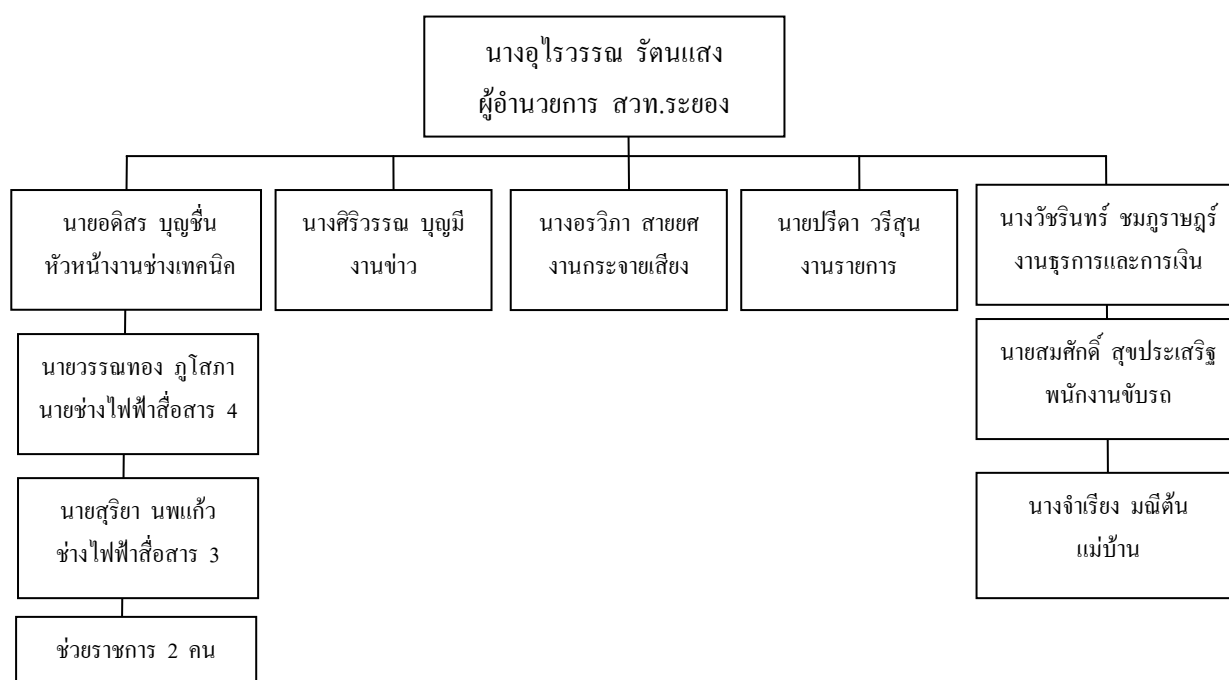
1. ให้การสนับสนุน จัดหาอุปกรณ์และดำเนินการผลิตรายการด้านการใช้เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์
2. ประสานงานด้านข้อมูล ข่าวสาร ในการผลิตรายการ บันทึกเสียงการส่งข่าวสารที่รายงานทางโทรทัศน์
3. ปฏิบัติหน้าที่ตามวาระการอยู่เวร ช่างห้องส่งและช่างเครื่องส่งตามปกติ

จากการทำงานของคณะกรรมการทั้ง 4 ชุด ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2541 ถึงสิ้นเดือน มิถุนายน 2543 คณะกรรมการบริหารจัดการและคณะอนุกรรมการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดระยอง ยังไม่มีการร่วมมือระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง กับตัวแทนของประชาชนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม จนเมื่อเดือนสิงหาคม 2543 หลังการสัมมนาสมาชิก ชมรมหอกระจายข่าวและเสียงตามสายประจำหมู่บ้าน ได้จัดสรรเวลาของทางสถานีเพื่อจัดรายการ วิทยุเพื่อชุมชนกับหอกระจายข่าว ระหว่างเวลา 6.00 – 7.00 น. ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2543 เป็นต้น ไป และให้ตั้งคณะกรรมการบริหารรายการ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน 8 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากอำเภอ และกิ่งอำเภอทั้ง 8 ของจังหวัดระยอง นับเป็นครั้งแรกที่มีตัวแทนของประชาชนในระดับหมู่บ้าน แตรรายการ “วิทยุชุมชนกับหอกระจายข่าว” ก็ต้องเปลี่ยนเวลาออกอากาศจาก 6.00 – 7.00 น. เป็น 5.30 – 6.00 น. เมื่อนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์จากส่วนกลางกำหนดให้เวลา 6.00 – 7.00 น. เป็นข่าวภาคเช้าของกรมประชาสัมพันธ์ ผลก็คือ คณะกรรมการบริหารรายการ “วิทยุชุมชนกับหอกระจายข่าว” เห็นว่า รายการที่เริ่มตั้งแต่ 5.30 น. เป็นการออกอากาศที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากเช้าเกินไป ทางเจ้าหน้าที่วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง จึงต้องจัดทำรายการเอง และออกอากาศตั้งแต่ 5.30 น. ทำให้ยังไม่สามารถสนองเจตนารมณ์ของความเป็นรายการวิทยุเพื่อชุมชนได้เต็มที่นัก

ต่อมาคณะกรรมการดำเนินการทั้ง 3 ชุดก็ได้มีการประชุมกันอีก แต่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ก็ยังปฏิบัติตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ (ปริดา วรวิสุน, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2549)

ส่วนที่ 2 : ส่วนองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและติดตามรายการวิทยุเพื่อชุมชน

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นส่วนองค์กรที่มีหน้าที่ ตรวจสอบและติดตามรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยมีโครงสร้างการบริหารจัดการดังนี้

ภาพที่ 4.2 โครงสร้างการบริหารจัดการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง
ที่มา : อัตรากำลังของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง, 2543.

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง มีหน้าที่ลักษณะคล้ายกับเป็นพี่เลี้ยง เพื่อทำการฝึกซ้อมเบื้องต้น รวมไปถึงการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” ที่มาดำเนินรายการในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และยังมีความคิดว่าเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจ และดำเนินการในเรื่องรายการวิทยุเพื่อชุมชนแก่ประชาชนในจังหวัดระยอง โดยพยายามเชิญชวนให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาจัดรายการ โดยทางเราจะพยายามฝึกซ้อม และให้ความรู้ทางด้านการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน และรายการที่เข้ามาจัดในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง เราจะตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลาที่ทำการจัดรายการอยู่ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและการดำเนินการในเรื่องรายการวิทยุเพื่อชุมชนแก่ประชาชนในจังหวัดระยอง (ปริดา วีรสุน, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2549)

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง จะพยายามให้อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยจะให้มีการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และเข้ามาร่วมทำงานกับฝ่ายของสถานี ตั้งแต่วางแผนนโยบายและการบริหารจัดการ ซึ่งจะสามารถสะท้อนความคิดเห็นและการนำเสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ได้ และจะทำให้หน่วยงานของรัฐได้ทราบถึงทิศทางด้านความคิดเห็นของชุมชน จากความคิดเห็นดังต่อไปนี้

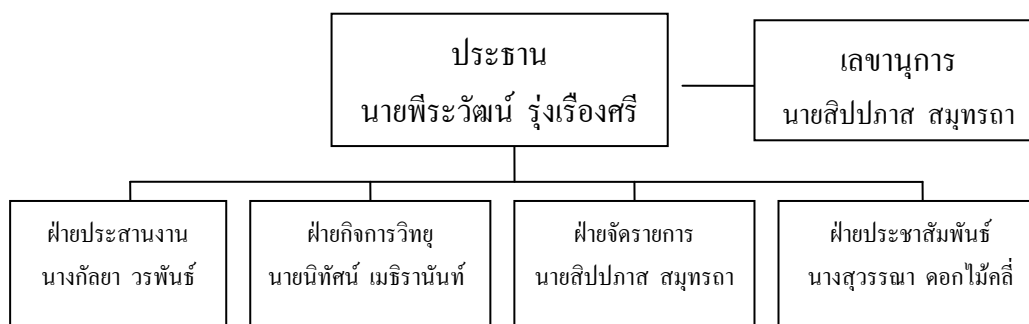
“ชาวบ้านมีความเคยชินและคุ้นเคยกับสถานีวิทยุแห่งนี้เป็นอย่างดี จึงควรจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการจากฝ่ายประชาชน หรือชาวบ้าน มาร่วมทำงานกับฝ่ายของสถานีตั้งแต่วางแผนนโยบายและการบริหารจัดการ จะทำให้คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้สามารถสะท้อนความคิดเห็นและการนำเสนอความคิดเห็นในรูปแบบใหม่ ๆ ได้ จนทำให้หน่วยงานของรัฐได้ทราบถึงทิศทางด้านความคิดเห็นของประชาชน” (ปริดา วีรสุน, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2549)

“ชาวบ้านมาจัดสรรรายการวิทยุเพื่อชุมชนให้มากขึ้น โดยเข้ามาร่วมกับรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่จัดรายการโดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับสถานีวิทยุ และวิธีการจัดรายการ และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในขั้นต้น เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดความสนใจในการ

ออกอากาศ ในชั้นต่อไป เห็นควรให้ชุมชนหรือประชาชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เข้ามาร่วมทำงานกับฝ่ายสถานีวิทยุ ตั้งแต่ขั้นวางแผนนโยบายและร่วมบริหารจัดการในรูปแบบของ คณะทำงาน” (ตีปภาส สมุทรธา, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

ส่วนที่ 3 : ส่วนองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการภายในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยสามารถแบ่งย่อยหน้าที่ ความรับผิดชอบในการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน

เพื่อให้การบริหารจัดการทางด้านการสื่อสารภายในพื้นที่รอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้รับการจัดการให้มีรูปแบบการบริหารจัดการตามโครงสร้างตามแผนงาน จึงได้มีการตั้ง คณะกรรมการการบริหารจัดการของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อดำเนินการผลิต รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” สำหรับรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ซึ่งการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) เป็นเจ้าของรายการ ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการ สื่อสารสู่ชุมชน (ตีปภาส สมุทรธา, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2549)

ภาพที่ 4.3 โครงสร้างคณะกรรมการการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม”
ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.),
2545.

หลังจากที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” มาได้ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2545 ก็ได้บริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยการตั้งคณะทำงานผลิตรายการขึ้น ในลักษณะบุคลากรคู่ขนานของคณะกรรมการบริหาร และคณะทำงานผลิตรายการ (พีระวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549) โดยเห็นว่าไม่ควรมีจำนวนคณะทำงานมากเกินไป และควรเป็นบุคลากรที่มีเวลาทุ่มเทให้กับคณะทำงานอย่างแท้จริง แต่ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างคือ การเสียดสีของพนักงานในสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่จะพยายามเสนอข่าวสาร และเสนอความรู้ความเห็นให้แก่ชุมชน ดังนั้นคณะทำงานดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนยังเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการชี้ขาดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน เนื่องจากจะเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งหมดไปสู่ความสำเร็จ (สิปปภาส สมุทรธา, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

กลุ่มผู้รับผลประโยชน์ อันได้แก่ หน่วยงานที่ได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยมี 3 หน่วยงาน (เอกสารประกอบสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด) ดังนี้

หน่วยงานที่ 1 : ชุมชนที่อยู่อาศัยรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีพื้นที่โดยรอบที่คาดว่าจะได้รับรู้ข้อมูลจากรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” ได้แก่ ชุมชนโดยรอบบริเวณพื้นที่อุตสาหกรรม ครอบคลุมพื้นที่ 214 ตารางกิโลเมตร ซึ่งประกอบด้วยใน 2 ส่วนการปกครอง ดังนี้

ส่วนการปกครองที่ 1 ชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด มีจำนวน 25 ชุมชน พื้นที่ 166 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ ชุมชนวัดโชนหิน ชุมชนห้วยโป่ง ชุมชนอิสลาม ชุมชนบ้านเขาไผ่ ชุมชนมาบชูด ชุมชนซากลูกหญ้า ชุมชนบ้านบน ชุมชนมาบข่า ชุมชนคลองน้ำหนู ชุมชนมาบยา

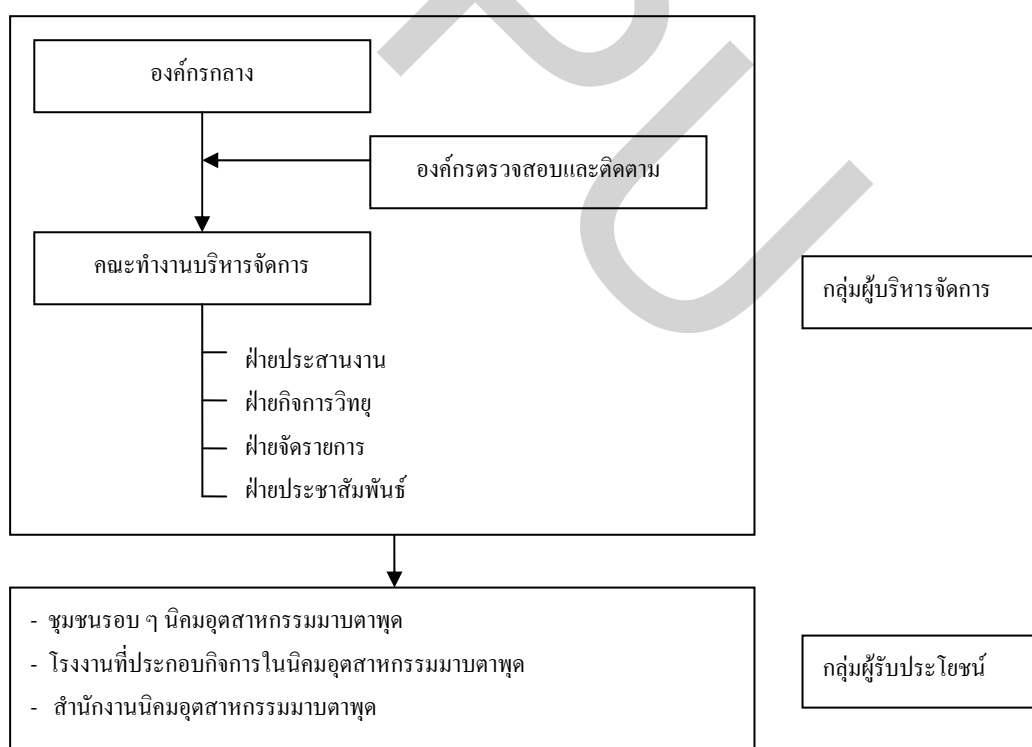
ชุมชนหนองหวายโสม ชุมชนหนองแฟบ ชุมชนวัดโสภณ ชุมชนบ้านเพลง ชุมชนบ้านล่าง ชุมชนกรอกยายชา ชุมชนหนองบัวแดง ชุมชนวัดมาบตาพุด ชุมชนตากวน-อ่าวประดู่ ชุมชนหนองน้ำเย็น ชุมชนตลาดห้วยโป่ง ชุมชนชอยร่วมพัฒนา ชุมชนเกาะกก-หนองแดงเม ชุมชนสำนักกะบาก และชุมชนตลาดมาบตาพุด

ส่วนการปกครองที่ 2 ชุมชนภายใน อบต.บ้านฉางทั้ง 5 หมู่บ้าน พื้นที่ 48 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเนินกระปรอก หมู่ที่ 2 บ้านประทุมมิตร หมู่ที่ 3 บ้านฉาง หมู่ที่ 4 บ้านพะยูง และหมู่ที่ 6 บ้านเนินกระปรอก

หน่วยงานที่ 2 : โรงงานที่ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และโดยรอบ ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมตะวันออก นิคมอุตสาหกรรมผาแดง และนิคมอุตสาหกรรมเอเชีย

หน่วยงานที่ 3 : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

จากการดำเนินงานโครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง จะมีกลุ่มผู้บริหารจัดการ และกลุ่มของผู้รับประโยชน์ ในลักษณะโครงสร้างการบริหารจัดการ ดังนี้

ภาพที่ 4.4 โครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ของสถานีวิทยุ

กระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.), 2545.

นอกจากนี้การดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน ยังมีปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคในการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน ดังนี้

งบประมาณ งบประมาณมีความสำคัญในการสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นจึงควรหางบประมาณมาเป็นงบสนับสนุนค่าใช้จ่าย ซึ่งน่าจะเป็นไปได้ว่าควรจะมาจากการโฆษณา ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ดีในระดับหนึ่ง แต่ต้องเป็นการโฆษณาที่จะต้องเป็นไปในแนวทางที่ให้การสนับสนุนมากกว่าที่จะเป็นการโฆษณาสินค้าหรือสถาบันโดยตรง คือเป็นการโฆษณาโดยไม่หวังผลกำไร เพราะจะเป็นรายการวิทยุที่สนับสนุนสถาบันและหน่วยงานเกินไป และจะกลายเป็นว่ามีหวั่นไหวทางการเมืองหรือผู้ฉกฉวยประโยชน์อาจจะแฝงมา ในรายการวิทยุเพื่อชุมชนก็เป็นไปได้ (ปริดา วีรสุน, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2549)

เทคนิคและอุปกรณ์เครื่องส่งเครื่องรับ อุปสรรคประการสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยองซึ่งส่งผลกระทบต่อรายการวิทยุเพื่อชุมชน เนื่องจากเสาอากาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยองตั้งอยู่บนเขาเขาตา ซึ่งอยู่สูงเกินไป ทำให้อำเภอเมืองระยองและอำเภออื่นๆ รับคลื่นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยองไม่ได้ชัดเจน คงมีเพียงบางพื้นที่ในบางอำเภอเท่านั้นที่รับคลื่นได้ (เชาวนี พันธุ์พฤกษ์, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2549) แต่ที่น่าแปลกใจจังหวัดที่รับคลื่นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยองได้ชัดเจนกลายเป็นจังหวัดที่อยู่ห่างไกลออกไปไกลได้แก่ตราด ปราจีนบุรี สัตหีบ ชลบุรี จันทบุรี เพชรบุรี วิธีการแก้ไขก็ต้องนำเอาเสาอากาศลงมาติดตั้งใหม่บนพื้นดินข้างล่าง ใช้พื้นที่ประมาณ 10 ไร่ กรมประชาสัมพันธ์ต้องใช้งบประมาณประมาณ 2-4 ล้านบาท ซึ่งยังอยู่ในช่วงการวางแผนและตัดสินใจเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นๆ อยู่ขณะนี้ชาวบ้านได้รับฟังรายการวิทยุได้ชัดเจนเท่าไร หากหน่วยงานของรัฐมีการปรับปรุงคลื่นวิทยุให้เท่าเทียมกับภาคเอกชน โดยการปรับปรุงกำลังการส่งของเสาอากาศ และปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เพื่อให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เราตั้งใจไว้ได้รับฟังอย่างชัดเจน แต่ก็ต้องมีความตั้งใจจริงจัง (ปาริชาติ ขาวสนิท, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

อุปสรรคอีกอย่างก็คือ การที่ไม่มีโทรศัพท์เพียงพอในการที่จะให้ผู้ฟังโทรมาร่วมแสดงความคิดเห็น ในขณะที่มีการออกอากาศรายการวิทยุเพื่อชุมชน เนื่องจากไม่มีงบประมาณสำหรับซื้อครุภัณฑ์ต่าง ๆ ถ้าใช้หนึ่งสายสำหรับสัมภาษณ์แขกรับเชิญเพื่อออกอากาศแล้ว จะไม่มีสายว่างพอสำหรับผู้ฟังที่จะโทรเข้ามาแสดงความคิดเห็นเลย (วิษุณี พลชา, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

บุคลากร รายการวิทยุเพื่อชุมชนของหน่วยงานราชการเข้ามาดำเนินรายการและให้ประชาชนเข้าร่วมมีส่วนร่วมในระยะแรก ขณะนี้ประชาชนยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก ยังต้องมีการฝึกซ้อมให้เกิดความพร้อมและความมั่นใจของประชาชนเสียก่อน อีกประการหนึ่งคือแรงจูงใจให้

ประชาชนจังหวัดระยองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการ เห็นว่าควรกระตุ้นให้ประชาชนในจังหวัดระยอง มีความตื่นตัวในเรื่องการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นในบริเวณมาบตาพุด เพื่อให้ประชาชนมีแรงจูงใจในการออกมาใช้สิทธิและเสียงในการเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม (เชาวนี พันธุ์พฤกษ์, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2549)

4.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม”

ชาวบ้านมาจัดสรรรายการวิทยุเพื่อชุมชนให้มากขึ้น โดยเข้าร่วมกับรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” ที่จัดรายการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับสถานีวิทยุ และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในขั้นต้น เพื่อเป็นแรงจูงใจ ให้เกิดความสนใจในการออกอากาศ ในขั้นตอนต่อไป เห็นควรให้ชุมชนหรือประชาชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและอาสาสมัครเข้าร่วมทำงานกับฝ่ายสถานีวิทยุ ตั้งแต่ขั้นวางแผนนโยบายและร่วมบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ (ลีปปภาส สมุทรธา, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดในรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” ยังไม่มีผู้ฟังมากนัก และยังมีการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและชาวบ้านน้อยมาก โดยเฉพาะภาคประชาชนและเอกชน จากการสัมภาษณ์อาสาสมัครของบริษัทที่ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด กล่าวไว้ว่า

“ใต้ฟ้าสีคราม” ยังไม่มีผู้ฟังมากนัก (ปาริชาติ ขาวสนิท, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

เรายังไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดรายการ และการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชนมากนัก จะมีก็แค่เข้าร่วมรายการและจัดรายการเท่านั้น (พลรัช สงค์ประชา, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2549)

จากการวิจัยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในการ ดำเนินรายการของผู้นำชุมชนและชาวบ้านรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และอาสาสมัคร (ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชนในขั้นตอนใดบ้าง รวม ถึงอาสาสมัครที่เข้าร่วมรายการ สามารถจำแนกได้ตามขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ดังได้นำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” ในฐานะผู้รับสาร หมายถึง การที่ประชมมีเสียงตอบรับ หรือปฏิกิริยาโต้ตอบ (Feedback) หลังจากที่ได้รับรายการได้ออกอากาศไปแล้ว ลักษณะของการโต้ตอบของผู้ฟังที่มีต่อรายการวิทยุเพื่อชุมชน มี 3 ลักษณะ คือ การโทรศัพท์เข้ามายังรายการ ส่งจดหมาย และการบอกกล่าวมากับผู้ดำเนินรายการ ดังนี้

การโทรศัพท์เข้ามายังรายการ

ประชาชนที่รับฟังรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” มีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารที่มีปฏิกิริยาตอบกลับมาด้วยการโทรศัพท์เข้ามาเพื่อแสดงความคิดเห็น สอบถาม เสนอแนะต่อเรื่องราวเนื้อหาที่ทางรายการได้ออกอากาศไป และโทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทางด้านเกษตร ว่าปุ๋ยที่ใช้อยู่ในขณะนี้มีผลต่อพื้นดินในอนาคตในลักษณะอย่างไร และต้องแก้ไขอย่างไรด้วย” (พลรัช สงค์ประชา, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2549) ขอเพลงกับผู้ดำเนินรายการ ซึ่งสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้จัดให้มีโทรศัพท์หมายเลข 038-683942 เพื่อเป็นช่องทางในการรับข่าวสารเข้ามายังรายการ (สุวรรณา ดอกไม้คิลี, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

การส่งจดหมายเข้ามายังรายการ

ประชาชนที่รับฟังรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” มีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารที่มีปฏิกิริยาตอบกลับมาด้วยการส่งจดหมายมาเพื่อแสดงความคิดเห็น ดิชมรายการ สอบถาม เสนอแนะ ต่อเรื่องราวเนื้อหาที่ทางรายการได้ออกอากาศไป และส่งจดหมายเข้ามาเพื่อขอคำชี้แจงด้วย จากจดหมายตัวอย่าง (เอกสารภาคผนวก) ซึ่งเขียนไว้ว่า

อยากให้รายการได้ฟ้าสีคราม เป็นสื่อให้แรงงานในจังหวัดระยอง เข้มแข็ง และสามารถพูดคุยกับนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดได้ ซึ่งผมก็เป็นหนึ่งแรงงานในจังหวัดระยอง เช่นกัน ขอฝากไว้ด้วยครับ ขอบคุณมาก (จดหมายสมเกียรติ ชุงแสง, 25 สิงหาคม 2548)

ดิฉันได้ฟังรายการนี้บ่อยครั้ง ทำให้ทราบเรื่องราวและการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ดิฉันจึงขอฝากถามการนิคมฯ เกี่ยวกับปัญหาภัยน้ำแล้งใน (จดหมายกาหลง, ชาวบ้านชุมชนบ้านบน, 17 สิงหาคม 2548)

การบอกกล่าวมายังผู้ดำเนินรายการ

ผู้ดำเนินรายการก็จะเป็นประชาชนในชุมชนที่พักอาศัยอยู่รอบๆนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ประชาชนที่รับฟังรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” มีส่วนร่วมในฐานะผู้รับ/ผู้ให้สารที่มีปฏิกิริยาตอบกลับมาด้วยการบอกกล่าวมายัง ผู้ดำเนินรายการเพื่อแสดงความคิดเห็น ดิชมรายการ เสนอหัวข้อที่ตนเองสนใจอย่างรู้ จากการสัมภาษณ์อาสาสมัครบริษัท ปุ๋ยเอ็นเอฟซี จำกัด(มหาชน) ได้กล่าวไว้ว่า

ผมเป็นผู้ดำเนินรายการ ได้รับข้อมูลจากคุณส่งฯ ชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนวัดโสมณ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการให้รายการเชิญเจ้าหน้าที่ของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มาตอบปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (พลรัช สงค์ประชา, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2549)

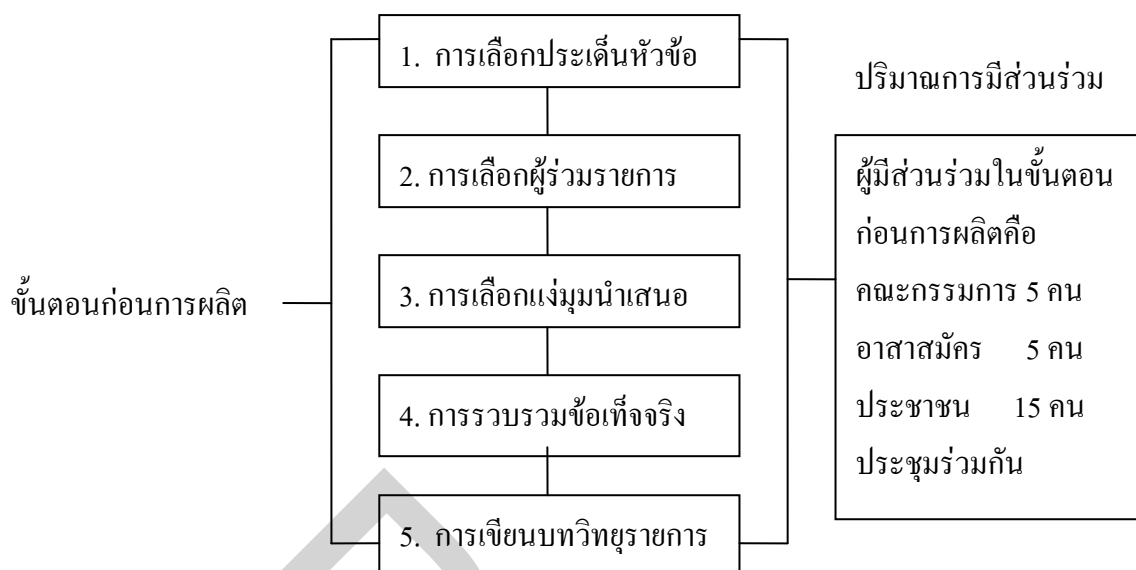
2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง

การมีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นก่อนการผลิต (Pre-production stage) คณะกรรมการสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีการประชุมเพื่อวางแผนและคัดเลือกประเด็นออกอากาศ โดยต้องทำล่วงหน้าก่อนถึงวันออกอากาศ การประชุมเพื่อกำหนดประเด็นเนื้อหาออกอากาศนี้อาจเป็นการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ หรือการประชุมทีมงานกลุ่มย่อย หรือเป็นการประสานงานกันภายในทีมงาน แล้วมอบตัวแทนเป็นผู้ไปจัดรายการ และประสานงานกับผู้จัดรายการ (ลีปภาส สมุทรธา, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549) การติดต่อประสานงานผู้ร่วมรายการ มีเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่อยู่แล้วในคณะกรรมการ โดยปกติแล้วจะเป็นการหารือร่วมกัน ในการเชิญบุคคลมาร่วมรายการ เนื่องจากในช่วงสาระได้ฟ้า ต้องเตรียมเนื้อหา เพื่อใช้เป็นเนื้อหาหลักของรายการ (กัลยา วรพันธุ์, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

ยังพบว่าการจัดการเขียน Script วิทยุรายการ ในระยะแรกจะเขียนเป็นรายการแบบเต็มรูปแบบ แต่ในระยะหลังจะเขียนรายการแบบคร่าว ๆ โดยคณะกรรมการจะเป็นผู้ทำรายการวิทยุจากการวางแผนผลิตรายการร่วมกันกับทีมอาสาสมัคร และชาวบ้านที่มาออกอากาศ โดยมีผู้ประสานงานของคณะกรรมการร่วมด้วย (กัลยา วรพันธุ์, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

รูปแบบในการบริหารจัดการวิทยุ “ได้ฟ้าสีคราม” ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง การหาข้อมูล การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการสับเปลี่ยนบุคลากรในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน และรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะนำมาแก้ปัญหาเพื่อตอบคำถามของประชาชน โดยติดต่อเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานนั้น ๆ (กัลยา วรพันธุ์, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

ภาพที่ 4.5 ขั้นตอนก่อนการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม”

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ), 2545.

ขั้นระหว่างการผลิต (Production)

ในฐานะผู้ดำเนินรายการ ผู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการ อาสาสมัคร (ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด) และผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่มาร่วมรายการ อาสาเป็นผู้ดำเนินรายการในแต่ละครั้ง สับเปลี่ยนกันไปภายในกลุ่ม (คณะกรรมการ อาสาสมัคร และผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่มาร่วมรายการ) ซึ่งแต่ละกลุ่มสามารถดำเนินรายการในห้องส่งได้เพียง 2 – 3 ท่านเท่านั้น โดยเน้นให้พนักงาน กนอ. มีความรู้ดีกว่าต้องการร่วมกันในการให้ข่าวสารต่อชุมชนโดยไม่แยกว่าเป็นชุมชนใดๆ และพยายามมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถของฟังผู้ นั้น เราเปิดโอกาสให้พนักงาน กนอ. สามารถเสนอความรู้ความเห็นเพื่อให้รายการมีความหลากหลาย ขณะที่มีการแบ่งหน้าที่การให้ความรู้ และความถนัด ในการจัดรายการ (สปีปภาส สมุทรดา, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

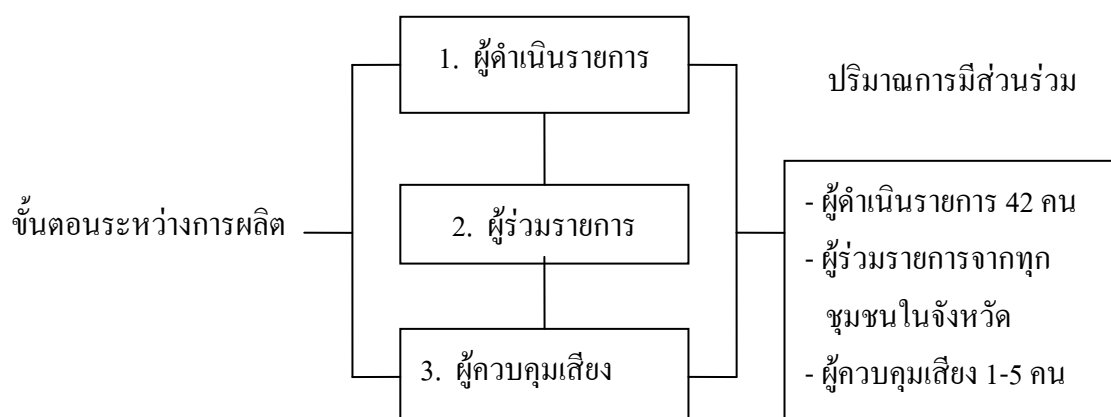
การที่ได้เข้าร่วมจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ได้มีประชาชนแจ้งข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นมายังรายการ โดยอาจจะผ่านตัวผู้ดำเนินรายการบ้างท่าน หรือโทรศัพท์เข้ามาทางรายการ รวมไปถึงส่งจดหมายมาบ้างเล็กน้อย อาจจะเป็นเพราะสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดมีกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนบ่อย ๆ จึงได้พบผู้ดำเนินรายการตลอด (อรทัย แสงสุระธรรม, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2549)

ในฐานะผู้ร่วมรายการ เราได้มีการเชิญชวนบุคคลที่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่น่าสนใจในรายการ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลให้กับผู้ฟัง ซึ่งขณะนี้ก็มีผู้ติดต่อเข้ามาแจ้งความจำนงขอร่วมรายการเป็นจำนวนมากด้วย (กัลยา วรพันธุ์, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ร่วมรายการ และเป็นผู้ดำเนินรายการ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นเจ้าของรายการ และเข้ามามีส่วนร่วมในรายการโดยไม่หวังผลตอบแทน จากการสัมภาษณ์ประชาสัมพันธ์ บริษัท บีแอลซีพี พาวเวอร์ จำกัด ได้กล่าวว่า

หลังจากได้เข้าร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการ และร่วมออกอากาศในฐานะวิทยากรให้ความรู้ด้านการผลิตกระแสไฟฟ้า ทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นเจ้าของรายการ โดยมีส่วนร่วมเป็นผู้ผลิตรายการ และจัดรายการไปด้วยในตัว ถ้ามีค่าใช้จ่ายอะไรก็ไม่คิดจะเรียกร้องจากหน่วยงานของรัฐเลย (วิมล ขงพานิชกุล, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2549)

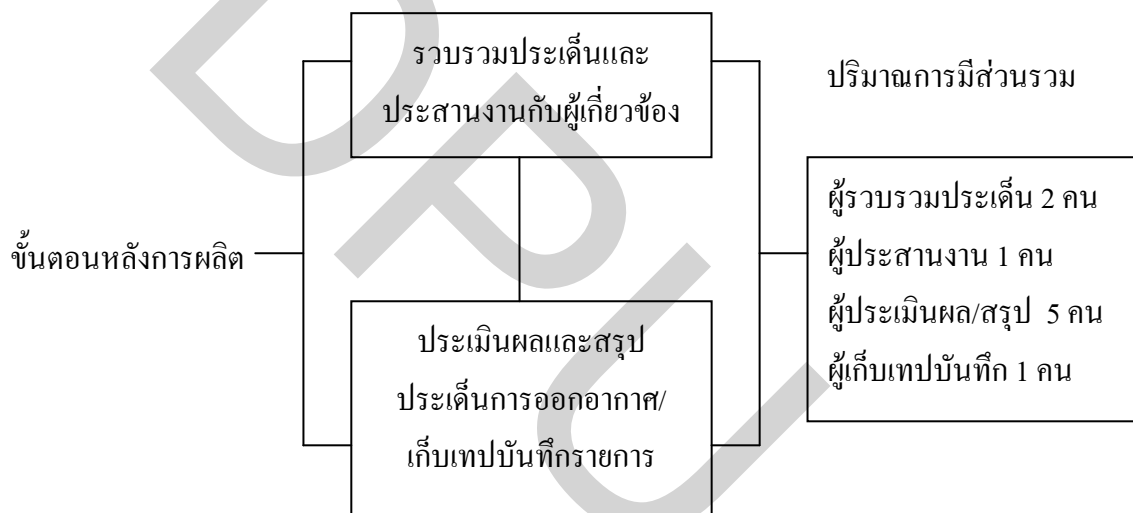
ในฐานะผู้ควบคุมเสียง บุคคลที่มีหน้าที่เป็นผู้ควบคุม ดูแลการออกอากาศรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ยังอยู่ในการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ในขณะนี้อาสาสมัครหรือผู้ดำเนินรายการ มีอยู่ 42 คน ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาฝึกซ้อม และเรียนรู้วิธีการจากเจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ที่คอยดูแลช่วยเหลืออยู่ เป็นเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยจัดการให้ทุกอย่างในขณะนี้ ในอนาคตเมื่อมีความพร้อมของบุคลากรแล้วก็คงไม่ต้องพึ่งพาสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยองอีกต่อไป (นิทัศน์ เมธีรานันท์, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

ภาพที่ 4.6 ขั้นตอนระหว่างการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม”

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.), 2545.

ขั้นหลังการผลิต (Post-production stage) การประเมินผลและสรุปประเด็นการออกอากาศ ทีมงานผลิตรายการประจำวันประเมินผลการจัดรายการ เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดรายการครั้งต่อไป และเมื่อจัดรายการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตามกำหนดเวลาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ในอนาคตคณะกรรมการสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และผู้จัดรายการจะตรวจสอบการบันทึกประเด็นสำคัญที่ได้ออกอากาศ มีเรื่องอะไรที่ต้องตอบคำถามหรือประสานงานชี้แจงไปแล้ว และยังคงมีเรื่องอะไรที่ยังไม่ได้ประสานงาน เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดให้ดีขึ้น ซึ่งบันทึกการออกอากาศที่มีการสรุปไว้เป็นประจำทุกวันจะช่วยให้การประสานงานรวดเร็วและสะดวก ในการค้นคว้าหรือสอบถามประเด็นการออกอากาศย้อนหลัง (พิระวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

ภาพที่ 4.7 ขั้นตอนหลังการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม”

3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

ขณะนี้ยังไม่มี การเข้ามามีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ของอาสาสมัครและประชาชนในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดมากนัก โดยมีการเข้ามาเป็นอาสาสมัครในการร่วมจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” บ้างในลักษณะของการประชาสัมพันธ์ของบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และคาดหวังว่าในอนาคตคงจะมีการร่วมวางแผนการจัดรายการประจำวัน โดยให้อยู่ภายใต้การออกของคณะกรรมการสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อาสาสมัครของชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดทุกคนก็มีโอกาสร่วมให้ข้อมูล

ความต้องการ แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะให้กับคณะกรรมการได้ แต่การกำหนดนโยบายบริหารจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดอยู่ (พีระวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนโยบายยังเป็นหน้าที่ ของคณะกรรมการสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนยังไม่มีความพร้อมในการเข้ามาบริหารจัดการนโยบายเองทั้งหมดได้ โดยเฉพาะเรื่องบุคลากร งบประมาณที่ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในการกระจายเสียง จึงยังไม่เป็นไปตามกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ดังนั้น คณะกรรมการสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง จำเป็นต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นหรือเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการผลิตรายการ และการบริหารจัดการนโยบาย จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้กล่าวไว้ว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถสร้างพันธมิตรร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชนในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทภารกิจของนิคมอุตสาหกรรมได้ จึงเกิดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของรายการวิทยุ โดยการกระตุ้นหรือเชิญชวนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการผลิตรายการ และการบริหารจัดการด้านนโยบาย (พีระวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

4.2 รูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดระยอง

ในระยะแรกสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ได้เชิญชวนให้หน่วยราชการต่าง ๆ ในจังหวัดระยอง มาร่วมกันจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยออกอากาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง โดยให้เจ้าหน้าที่สถานีเป็นครูฝึกสอนให้โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคนิค โดยทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยองได้ปฏิบัติการกิจในลักษณะนี้อยู่แล้ว โดยใช้ชื่อรายการวิทยุเพื่อชุมชนว่า “ส่วนราชการพบประชาชนเพื่อคนระยอง” ออกอากาศทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เวลา 9.30 - 10.00 น. (เอกสารภาคผนวก) โดยครอบคลุมเรื่องของกฎหมาย เกษตร ศึกษาธิการ สุขภาพกาย สุขภาพใจ และการเมือง ในหัวข้อเรื่องที่ประชาชนให้ความสนใจ โดยให้ส่วนราชการ/ หน่วยงาน กำหนดประเด็นหัวข้อเรื่องการออกรายการวิทยุเพื่อชุมชน และจัดส่งข้อมูลหรือ Script ให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง โดยตรงล่วงหน้าก่อนออกรายการ 2 วัน รูปแบบตามเอกสารภาคผนวก

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ในคราวประชุมคณะทำงานศึกษาคุณภาพอากาศบริเวณพื้นที่มาบตาพุด ครั้งที่ 12/2548 วันที่ 23 ธันวาคม 2548 วาระที่ 3.3 บริษัท ซีคอต จำกัด นำเสนอรูปแบบกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการนำเสนอรายการโดย

ให้อาสาสมัครคือตัวแทนโรงงานที่ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เข้ามาร่วมคิดร่วมวางแผน (เอกสารภาคผนวก) กำหนดวัตถุประสงค์รายการร่วมกัน

4.2.1 รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ผู้วิจัยสรุปแยกออกเป็น 2 ประเภทได้ดังนี้

4.2.1.1 รูปแบบรายการออกอากาศ รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” มีลักษณะเป็นนิตยสารทางอากาศ เนื่องจากในรายการประกอบไปด้วยเรื่องย่อย ๆ หลายเรื่อง แต่เป็นไปในแนวเดียวกันคือ มีเนื้อหาเพื่อคนในชุมชนจังหวัดระยอง เน้นชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยเชื่อมโยงเนื้อหาให้สอดคล้องกันด้วยเทคนิคการนำเสนอด้วยวิธี ใช้เพลง และสปรอตคั่นรายการ และอาจจะใช้ภาษาท้องถิ่นตลอดทั้งรายการ เพื่อให้เป็นรายการในลักษณะบันเทิงเชิงวิชาการให้ความรู้ ทั้งนี้รายการใช้รูปแบบการนำเสนอแบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

ดนตรีไตเติ้ลเปิดรายการ-----

ช่วงที่ 1 : เปิดรายการ แนะนำรายการและเนื้อหาประจำสัปดาห์

ดนตรี-----

ช่วงที่ 2 : ช่วงข่าวได้ฟ้า เสนอข่าวสิ่งแวดล้อมที่น่าสนใจจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ

ดนตรี-----

ช่วงที่ 3 : ช่วงสรรสาระเพื่อฟ้าสีคราม เสนอสาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมลพิษทางอากาศ

ดนตรี-----

ช่วงที่ 4 : ช่วงหลากความคิดเพื่อฟ้าสีคราม เสนอนานาทัศนะของบุคคลทั่วไปในประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กำหนดในแต่ละสัปดาห์

ดนตรี-----

ปิดรายการ

ดนตรีไตเติ้ลปิดรายการ-----

ภาพที่ 4.8 รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม”

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ), 2545.

ช่วงที่ 1 ช่วงเปิดรายการ แนะนำรายการและเนื้อหาประจำสัปดาห์ : รูปแบบรายการพูดคุย

ช่วงที่หนึ่งเป็นรูปแบบรายการพูดคุยของผู้ดำเนินรายการ เพื่อทักทายผู้ฟังและนำเข้าสู่รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” และเพื่อแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับรายการ ผู้ร่วมรายการ และประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 : สวัสดีครับท่านผู้ฟังที่เคารพ รายการ “ได้ฟ้าสีคราม” วันนี้ได้มาพบท่านผู้ฟังอีกครั้ง ซึ่งตรงกับวันที่ 25 ตุลาคม 2548 ผมสปีปภาส สมุทรธา มาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการอีกครั้งในวันนี้ สำหรับวันนี้เรามีเรื่องที่น่าสนใจหลายเรื่องที่จะนำเสนอต่อท่านผู้ฟังครับ

ผู้ดำเนินรายการคนที่ 2 : สวัสดีค่ะ ขอต้อนรับสู่รายการ “ได้ฟ้าสีคราม” รายการที่นำเสนอข่าวสารสถานการณ์ต่าง ๆ และสาระน่ารู้ พร้อมด้วยหลากหลายความคิดเห็นจากบุคคลทั่วไปในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงาน ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภายใต้ฟ้าสีครามแห่งนี้ รายการนี้เสนอเป็นประจำทุกวันอังคาร เวลา 9.30 – 10.00 น. โดยทีมงานสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

ช่วงที่ 2 ช่วงข่าวได้ฟ้า เสนอข่าวสิ่งแวดล้อมที่น่าสนใจจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่าง ๆ

: รูปแบบรายการข่าว

ช่วงที่ 2 มีรูปแบบรายการเป็นรายการข่าวภายในท้องถิ่นจากหน่วยงานราชการ และข่าวจากชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นอกจากการแจ้งข่าวแล้ว ยังมีการร้องทุกข์ในเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ระบบสาธารณูปโภค โดยใช้เทคนิคการนำเสนอให้ผู้ดำเนินรายการสลับกับการอ่านข่าวที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ กัน ที่มาของข่าวจากชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดพบว่ามาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. โทรศัพท์หรือจดหมายส่งมายังสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ทั้งนี้ผู้ดำเนินรายการจะกล่าวเชิญชวนไว้ในรายการด้วย ตัวอย่างเช่น

“รายการหวังว่าผู้ฟังจะติดตามฟังรายการของเราตลอดไป แต่ถ้าผู้ฟังมีปัญหา และข้อสงสัยก็ติดต่อมายังสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดได้ ขอบขอบคุณค่ะ”

“ถ้ามีข้อสงสัยอะไรกรุณาติดต่อมาทางรายการได้ทั้งทางโทรศัพท์ และจดหมายมาที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้นะค่ะ”

2. ข่าวของชุมชน หมู่บ้าน หรือชุมชนใกล้เคียงของผู้ดำเนินรายการ เพราะผู้ดำเนิน (อาสาสมัคร) รายการวิทยุเพื่อชุมชนก็ทำหน้าที่เป็นประชาสัมพันธ์ของโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และอาศัยอยู่ในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดด้วย

3. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของรัฐ หรือชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด แจ้งรายละเอียดของข่าวด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น จดหมาย โทรศัพท์ ไปปลิว ไปแจ้งข่าวของ หมู่บ้าน และเอกสารของทางราชการ ส่งมายังสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างรายการในช่วงข่าวได้ฟ้ามามาเพื่อแสดงให้เห็นเด่นชัดขึ้นว่า รายการในช่วงนี้มีการนำเสนอในรูปแบบดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ “ดิฉันมีข่าวการรื้อกฎหมายมลพิษ ให้น้ำ ขยะ และอากาศ รวมอยู่ในฉบับเดียวกัน เปิดมิติใหม่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้วย และข่าวกรมควบคุม มลพิษออกมาประกันการฟื้นฟูให้น้ำเข้าพระยาไสสะอาด”

ผู้ดำเนินรายการ “อธิบดีกรมควบคุมมลพิษอธิบายว่า การที่มีมลพิษทางน้ำของ แม่น้ำทำให้เกิดสึดน้ำในช่วงฤดูแล้งนั้น เกิดจากปัจจุบัน กทม.สร้างโรงงานบำบัดน้ำเสียแล้วเสร็จ เพียง 3 แห่งเท่านั้น คือ สีพระยา บางลำพู และยานนาวา ทำให้ยังมีปริมาณน้ำเสียจากชุมชนไหล ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งหาก กทม.สร้างโรงบำบัดน้ำเสียแล้วเสร็จทั้ง 6 แห่ง ตามเป้าหมาย เชื่อว่า คุณภาพน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาจะดีขึ้นได้มากถึง 80 เปอร์เซ็นต์ อย่างแน่นอน”

ช่วงที่ 3 ช่วงสรรสาระเพื่อฟ้าสีคราม เสนอสาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะมลพิษ ทางอากาศ: รูปแบบรายการสนทนาสัมภาษณ์

ช่วงที่ 3 จะเป็นรูปแบบการนำเสนอในเรื่องสาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมลพิษทางอากาศ จากสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดซึ่งดำเนินการจ้างที่ปรึกษา บริษัท ซีคอล จำกัด ในการดำเนินการตรวจสอบควบคุมมลพิษทางอากาศ เพื่อเป็นการตอบสนอง ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการทราบความคืบหน้าการปฏิบัติงานทางด้านมลพิษทางอากาศ ที่เกิดขึ้น ในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยมีลักษณะการสนทนาสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้องของบริษัท ซีคอล จำกัด มารายงานผลที่ได้ตรวจสอบมาและวิธีการแก้ไขในปัญหานั้น ๆ

รูปแบบรายการที่มีการนำเสนอในช่วงนี้จะเป็นลักษณะของการสนทนาสัมภาษณ์ผู้ ร่วมรายการที่ผู้ดำเนินรายการเชิญมาร่วมรายการถึงความเป็นมาของปัญหา รวมถึงวัตถุประสงค์ที่ ต้องการนำเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาคือข้อมูลที่เป็นข่าวลือในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่ มีต่อสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ยกตัวอย่างการสนทนาสัมภาษณ์ในรายการช่วงนี้ ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ “ในวันนี้ จะพาไปรู้ถึงความจำเป็นของอากาศบริสุทธิ์ที่มีต่อ สิ่งมีชีวิตทั้งหลายบนโลกใบนี้ หากพูดถึงอากาศเราทุกคน สัตว์ และพืช ต่างก็ต้องการด้วยกันหมด ทั้งนั้น สิ่งที่มีชีวิตที่อาศัยอยู่บนโลกเรานี้ ต่างก็ใช้อากาศในการดำรงชีวิตทั้งสิ้นสัตว์เลี้ยงลูกนม และมนุษย์มีปอดเป็นอวัยวะใช้ในการหายใจ โดยรับเอาออกซิเจนเข้าสู่เลือดแล้วส่งให้หัวใจสูบฉีด

กระจายไปยังเซลล์ต่าง ๆ ทั่วร่างกาย เพื่อเผาไหม้อาหารให้เป็นพลังงานแล้วปล่อยของเสียและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออก นิสิตและบุคคลทั่วไป เกี่ยวข้องเรื่อง การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชนว่าหากจะมีโรงงานอุตสาหกรรมสักแห่งมาตั้งในชุมชนของเขา เขาจะมีความเห็นอย่างไรบ้าง (เทปเสียงสัมภาษณ์บุคคลที่กล่าวถึงและไม่สามารถมาร่วมรายการโดยตรงได้)

นั่นก็เป็นส่วนหนึ่งของความเห็นของบุคคลทั่วไป ในเรื่องการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชน แล้วท่านล่ะจะมีความเห็นในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง เขียนจดหมายแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของท่านกับทางหน่วยงานสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด หรือที่สถานีวิทยุแห่งนี้ได้ทุกเมื่อจะ เราพร้อมยินดีส่งต่อความคิดเห็นของท่านไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการแก้ไขต่อไป เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไปค่ะ”

ช่วงที่ 4 ช่วงหลากความคิดเพื่อฟ้าสีคราม เสนอนานาทัศนะของบุคคลทั่วไปในประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กำหนดในแต่ละสัปดาห์: รูปแบบรายการพูดคุย

ช่วงที่ 4 เป็นช่วงที่เสนอรายการหลากความคิดเพื่อฟ้าสีครามจะเป็นการนำเสนอานาทัศนะของบุคคลทั่วไป ในประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กำหนดในแต่ละสัปดาห์ โดยจะเป็นลักษณะรายการที่มีรูปแบบรายการพูดคุยกับผู้ร่วมรายการ รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” เปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาพูดคุย แสดงความคิดเห็น สอบถามถึงเรื่องราวที่น่าสนใจในช่วงเรียนรู้กับชุมชน หรือประเด็นอื่นๆ ที่เป็นข้อเสนอแนะในการจัดรายการครั้งต่อไป รวมถึงโทรศัพท์เข้ามาขอเพลงด้วย ผู้ร่วมรายการจะได้มาจากที่คณะทำงานผู้รับผิดชอบจะประสานงานกับชุมชนหรือหน่วยงานของรัฐต่างๆ ได้มาร่วมจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ลักษณะการนำเสนอรายการมีลักษณะเป็นการบอกกับผู้ฟังทางบ้านว่ามีใครโทรศัพท์เข้ามาถามเรื่องอะไร โดยให้ผู้ร่วมรายการเป็นผู้ตอบคำถามที่ผู้ฟังถามเข้ามา บางครั้งชาวบ้านเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา หรือแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาสังคม รายการวิทยุเพื่อชุมชนจึงเป็นศูนย์กลางข่าวสารจากชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ จุดประกายประเด็นสาธารณะตามแนวทางรายการวิทยุเพื่อชุมชน ตัวอย่างที่นำเสนอรายการมีดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ “ตอนนี้ต้องบอกว่าใครๆ ก็หันมาใส่ของเทียมกันทั้งนั้น ทั้งต่างหู พลอยเทียม สร้อยไข่มุกเทียม และอีกสารพัด ก็จะใส่ของแท้กันไปทำไมกันล่ะ กว่าจะซื้อก็ต้องคิดแล้วคิดอีก และใส่ไม่นานก็จะเบื่ออีกแล้ว ดังนั้นทุกวันนี้คนเราเลยหันมาใส่ของเทียมกันมากขึ้น อยากจะเปลี่ยนวันละแบบก็ยังได้ ไม่แพงอย่างที่คิด ทั้งยังสวยไม่แพ้ของแท้ด้วย ขนาดบางครั้งดูไม่ออกเลยล่ะว่าอันไหนเป็นของแท้ อันไหนเป็นของเทียม และทุกท่านทราบไหมว่าเม็ดสีใส่ๆวาวๆ ของอัญมณีเทียมนั้นหลายชนิดทำมาจากพลาสติก

ตัวอย่างเช่น หยกเทียม มีทั้งที่ทำมาจากการข้อมสีหยกแท้ที่มีสีไม่สวยและหินที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน หรือหล่อจากยางไม้ ยางสน หรือพลาสติกน้ำหนักเบา สำหรับอำพันเทียม หล่อด้วยยางสนหรือพลาสติกใส และถ้าต้องการเพิ่มความงามก็สามารถทำได้ด้วยการใส่ตัวแมลง ดอกไม้ ประหนึ่งว่าเป็นฟอสซิลสัตว์ และตัวอย่างอัญมณีสุดท้ายที่ผู้ฟังทุกท่านรู้จักกันดีในชื่อ ไข่มุกเทียม จะมีทั้งหล่อจากพลาสติกและสารเคมีชนิดอื่น ปัจจุบันนิยมทำไข่มุกเทียมจากพลาสติกสีขาวหรือสีนํ้านมอัดเข้าไปในตัวพิมพ์ที่ทำด้วยกาวคอลลาเจน ซึ่งทำมาจากเกล็ดปลาตะเพียนหรือ ถูกลมของปลาบางชนิดอีกทีหนึ่ง ซึ่งไข่มุกที่ได้จะมีน้ำหนักเบาและมีขนาดเท่ากันหมด สังเกตได้ง่ายมาก แต่ถ้าเป็นไข่มุกธรรมชาติ เชมิ เพลิร์ล ผู้เชี่ยวชาญจะถึงกับงง เพราะมีผิวมุกหนา เคลือบด้วยของเหลวที่สร้างขึ้นเป็นพิเศษ เงามากกว่าไข่มุกเทียมชนิดอื่นและมีน้ำหนักเท่ากับไข่มุกจริง เรียกได้ว่าเหมือนเกินจริงมากจนแทบจะแยกไม่ออก จนได้รับการขนานนามว่า “ไข่มุกที่สาม”

สรุปลักษณะรูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” พอจะกล่าวได้ว่าการวางรูปแบบรายการเป็นการสนทนาพูดคุย หรือสัมภาษณ์ ชักถามปัญหา อีกทั้งการนำเสนอข่าวสารที่ออกอากาศก็เป็นข่าวสารของชุมชน โดยมีประชาชนเป็นผู้แจ้งข่าวสารทางโทรศัพท์และจดหมาย หรืออาจจะเป็นการเข้าร่วมสนทนากับประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เชิญมาโดยร่วมสนทนาพูดคุยในรายการเกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่และการแสดงความคิดเห็นในรายการ มีดนตรีขึ้นในแต่ละช่วงรวมทั้งช่วงเปิดรายการและปิดรายการเป็นภาคบันเทิงมีการเปิดเพลงลูกทุ่งและลูกกรุง

รูปแบบรายการโดยเน้นประโยชน์สาธารณะรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ต้องจัดรายการในรูปแบบไม่แสวงหากำไร แต่เป็นการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรหน่วยงานในท้องถิ่น (สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด) หรือการจัดตั้งกองทุนรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพื่อดำเนินการในระยะยาว

การดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” จากการวิจัยผู้วิจัยพบว่า รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” เป็นรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่จัดขึ้นทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง โดยสถานีฯ ยินยอมให้เวลาจัดรายการระหว่างเวลา 9.30 ถึง 10.00 น. ในทุกวันอังคาร และอาจจะขอขยายเวลาในอนาคต มีเนื้อหาและวิธีการนำเสนอข่าวสารความคิดเห็นของตัวแทนในโรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการ ภายในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ที่ได้รับการคัดเลือกในรูปของคณะกรรมการรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยคณะกรรมการของนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดนโยบาย และเรื่องราวที่นำเสนอ โดยมีเจ้าหน้าที่ของสถานีทำหน้าที่เป็นพิธีกรคอยดูแลให้คำปรึกษาในด้านระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการอำนวยความสะดวกในการออกอากาศและผลิตรายการตามที่คณะกรรมการกำหนดเท่านั้น

เพื่อเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชุมชนในบริเวณรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เราได้ตั้งคณะกรรมการบริหารรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่กำหนดรูปแบบเนื้อหา และดำเนินการผลิตรายการ เพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนมีความเข้าใจ และมีความรู้ในด้านต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรม (พีระวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

4.2.1.2 รูปแบบรายการถ่ายทอดคนนอกสถานที่ ของรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ขณะนี้ยังไม่มีเนื่องจากขาดเครื่องมืออุปกรณ์ แต่เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก เพราะสถานที่ที่ออกเวทีสัญญาณมีประชาชนหรือกลุ่มชุมชนต่างๆ เชิญมายังสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดให้ออกสัญญาณยังสถานีที่นั่น เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวของหมู่บ้านและต้องการให้หน่วยงานของรัฐช่วยแก้ไขปัญหามาโดยการมาเสวนาร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไปยังหมู่บ้านอื่นด้วย ขณะเดียวกันรูปแบบรายการก็ยังเป็นช่องทางแสดงความคิดเห็น ข้อโต้แย้ง ข้อเสนอแนะและหาทางออกในการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน และให้ประชาชนมีความสนใจในปัญหาของชุมชนตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนและตนเองต่อไป รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ซึ่งเป็นรายการวิทยุเพื่อชุมชนของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐเป็นผู้สนับสนุนหรือมอบเครื่องมืออุปกรณ์ในการจัดทำห้องส่งเคลื่อนที่ รวมไปถึงการจัดเจ้าหน้าที่ช่างเทคนิคประจำด้วยในรายการวิทยุเพื่อชุมชนถ่ายทอดจากสถานที่นอกห้องส่งอันเป็นการให้ข้อมูลของชุมชน ซึ่งจะเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดบรรยากาศ เรื่องราวของชุมชนรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด (พลัส สงค์ประชา, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2549)

4.2.2 เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน การนำเสนอเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน “ส่วนราชการพบประชาชนเพื่อคนระยอง” ซึ่งเป็นรายการวิทยุเพื่อชุมชนอีกรายการหนึ่งในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง (เอกสารภาคผนวก) ซึ่งดำเนินรายการตามวัตถุประสงค์ นโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ จะมีลักษณะเนื้อหาของการจัดรายการอยู่ 7 ข้อ คือ

1. พุดเกี่ยวกับเรื่องข่าวท้องถิ่น เป็นข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือข่าวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนจังหวัดระยอง หรือกับชุมชนรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นข่าวเด่นประจำวันที่บรรณาธิการได้คัดเลือกมานำเสนอในช่วงต้นรายการ หรือเป็นการรายงานจากผู้สื่อข่าวของสถานี อาสาสมัคร และประชาชนทั่วไปที่รายงานเข้ามาเพื่อให้ผู้ฟังได้ทราบความเคลื่อนไหวของชุมชน ทั้งในส่วนของหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน ประชาชน หรือกิจกรรมของชุมชน ประกอบด้วยข่าวเหตุการณ์ เป็นเหตุการณ์ที่น่าสนใจ เกี่ยวข้องกับประชาชน

สถานการณ์ด่วนที่ต้องแจ้งให้ประชาชนรับทราบโดยเร็ว เช่น การรายงานการดำเนินงานของสำนักงานท้องถิ่นจังหวัดระยอง สำนักงานประกันภัยจังหวัดระยอง

2. พุศเกี่ยวกับเรื่องสาระความรู้ในด้านต่าง ๆ การเสนอเนื้อหาที่เป็นสาระความรู้ นี้ เป็นการกำหนดเนื้อหาประจำวันร่วมกันของกรรมการวิทยุชุมชนหรือประชาชนให้ข้อเสนอแนะต่อคณะทำงานและได้เป็นมติของที่ประชุมบรรณาธิการ ซึ่งสาระที่กำหนดในผังรายการประจำวันมุ่งให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชน เช่น ด้านการพัฒนาเมือง หรือชุมชน เป็นการพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนในภาพรวม นำปัญหาอุปสรรคการพัฒนาชุมชนมาเปิดสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนได้ถ่ายทอดกระบวนการเชิงสร้างสรรค์สังคม หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของชุมชน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระยอง สำนักงานสหกรณ์จังหวัดระยอง

3. พุศเกี่ยวกับเรื่องปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เป็นการแจ้งข่าวหรือร้องเรียนมายังรายการของประชาชนที่รับฟังรายการ ซึ่งเนื้อหาหลักขณะนี้ประชาชนให้ความสนใจเข้ามาจำนวนมากในแต่ละวัน ปัญหาเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค อาทิ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ซึ่งเป็นเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาชุมชน ประชาชนที่รับฟังรายการจะโทรศัพท์เข้ามาร้องเรียนมากในระยะแรก พอในระยะหลังการร้องทุกข์ลักษณะนี้ลดปริมาณของความถี่ลง รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยทีมงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนได้ประสานผู้รับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ให้มาชี้แจงการดำเนินการแก้ไขปัญหาตามที่ประชาชนร้องเรียนหรือเสนอแนะมาอีกทั้งติดต่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน ได้มาพูดคุยอภิปรายในแต่ละประเด็นปัญหา เพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขร่วมกัน เช่น สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดระยอง สำนักงานทางหลวงชนบทจังหวัดระยอง สำนักงานการประปาจังหวัดระยอง

4. พุศเกี่ยวกับเรื่องการแจ้งข่าวอุบัติเหตุหรืออุบัติเหตุนายการวิทยุเพื่อชุมชนของคนจังหวัดระยอง มีเครือข่ายที่ทำงานด้านบรรเทาสาธารณภัยหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะสำนักงานทางหลวงชนบทจังหวัดระยอง แขวงการทางระยอง

5. พุศเกี่ยวกับเรื่องข่าวชาวบ้าน ลักษณะข่าวชาวบ้านที่แจ้งมายังรายการวิทยุเพื่อชุมชนมีความหลากหลายในแต่ละวัน ทั้งมุ่งเน้น การแจ้งปัญหาความเดือดร้อน การพัฒนา การยกตัวอย่างคนดีของสังคมความมีน้ำใจอีกทั้งการร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน เช่น การแจ้งข่าวชุมชนวัดโสภณ ร่วมกันพัฒนาวัดโสภณ พ่อค้าแม่ค้าในตลาดสดมาตลาดร่วมกันทำความสะอาดการพัฒนาถนนในนิคมอุตสาหกรรมมาตาพุด โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง

6. พูดยกเกี่ยวกับเรื่องการเปิดประเด็นรับฟังความคิดเห็น เป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและสังคมโดยผู้ดำเนินรายการ บรรณาธิการประจำวัน รวมทั้งประชาชนได้ร่วมนำเสนอประเด็นหลักที่เกี่ยวข้อง นำแนวทางไปประสานให้เกิดการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เช่น การแก้ไขปัญหาจราจรที่ติดขัดบริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในจังหวัดระยอง การประหยัดพลังงาน ประหยัดน้ำ เป็นต้น การแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ รายการจะเปิดสายให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นทางโทรศัพท์ หรือทางจดหมาย แต่จากการรวบรวมสถิติพบว่า กลุ่มผู้ฟังรายการนิยมแสดงความคิดเห็นทางโทรศัพท์มีเยอะมากกว่า เนื่องจากสามารถออกอากาศได้ทันที โดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดระยอง สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดระยอง

7. พูดยกเกี่ยวกับเรื่องการเสนอแนะรายการจากผู้ฟัง รายการได้เปิดโอกาสให้ผู้ฟัง แสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงรูปแบบของรายการวิทยุเพื่อชุมชนของประชาชนจังหวัดระยอง โดยการเปิดสายทางโทรศัพท์หรือจดหมาย แต่โดยส่วนใหญ่ผู้ฟังจะโทรศัพท์มาแสดงความคิดเห็นต่อรายการมากกว่าการเขียนจดหมาย ซึ่งเจ้าหน้าที่สถานีจะบันทึกข้อมูลจากผู้ฟังเสนอแนะมารวบรวมแจ้งต่อฝ่ายผลิตรายการเป็นประจำทุกเดือน การให้ข้อเสนอแนะในการจัดรายการนี้เป็นแนวทางหนึ่งของการเข้าถึงสื่อรายการวิทยุเพื่อชุมชนได้ง่าย เนื่องจากรายการวิทยุเพื่อชุมชนนี้ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม

8. พูดยกเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายชาวบ้านครอบครัว นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องกฎหมายที่จำเป็นกับชีวิตประจำวัน เช่น การทำประกันรถยนต์ การเสียภาษี การจดทะเบียนกฎหมายคำประกัน รวมทั้งเรื่องการเมืองท้องถิ่น การเลือกตั้ง โดยสำนักงานประกันภัยจังหวัดระยอง สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ระยอง เขต 1 สำนักงานคลังจังหวัดระยอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2

การจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” โดยคณะทำงานของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด รวมทั้งอาสาสมัครรายการวิทยุเพื่อชุมชนได้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นคณะทำงานฯ ได้มีการประชุมพิจารณาการคัดเลือกเนื้อหาสาระที่ออกอากาศในรายการวิทยุเพื่อชุมชนของประชาชนจังหวัดระยองในแต่ละวัน ซึ่งรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” (ลีปภาส สมุทธธา, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549) โดยมีการกำหนดเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนดังนี้

ครั้ง	ช่วงเปิด รายการ	ช่วงข่าว ได้ฟ้า	ช่วงสรรสาระ ฟ้าสีคราม	ช่วงหลากความคิด ได้ฟ้าสีคราม
1			มลสารทางอากาศ	การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในชุมชน
2			มลสารทางอากาศจากการ คมนาคมขนส่ง	สารพิษบนท้องถนน
3			มลสารทางอากาศจาก โรงงานอุตสาหกรรมและ สถานประกอบการ	ฝุ่นละอองและควันดำในอากาศ
4			มลสารทางอากาศจาก กิจกรรมอื่นๆ	ก๊าซและสารอันตราย
5			มลสารทางอากาศภัยและ อันตรายของคน	มลสารทางอากาศจากการ ก่อสร้าง
6			ก๊าซและสารอันตราย	มาตรการการลดและการควบคุม
7			การลดและการควบคุมสาร ทางอากาศ	ร่วมกันประหยัดน้ำมันและ พลังงาน
8			การลดฝุ่นและควันพิษใคร ช่วยได้	ร่วมกันใช้ออกเทน 91 และ ออกเทน 95

ภาพที่ 4.9 ผังเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม”

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ), 2545.

รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” มีคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้จัดประชุมร่วมกันระหว่างอาสาสมัคร และชุมชน เข้ามาคัดเลือกเนื้อหาสาระที่ออกอากาศ ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนส่วนหนึ่ง และการนำเสนอข่าวของหน่วยงานของรัฐ และบริษัทที่ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจต่อชุมชน (ลีปภาส สมุทรธา, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

การกำหนดเนื้อหาในการจัดรายการ และการผลิตรายการของรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ไม่ได้เป็นการจัดเนื้อหาตามความต้องการของประชาชนของชุมชนทั้งหมด แต่เป็นการเสนอเนื้อหารายการผ่านการแสดงความคิดเห็น และการเสนอแนะของคณะกรรมการของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด รวมทั้งการรับฟังเสียงจากชุมชนที่รับฟังรายการจากที่

ผู้ฟังได้โทรศัพท์และเขียนจดหมายเข้ามาแจ้งข่าวสาร ที่ต้องการว่าต้องการฟังเนื้อหาสาระเรื่องอะไรบ้าง นอกจากนั้น ชุมชนและอาสาสมัครโรงงานที่ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ในลักษณะการแจ้งข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น หรือการมาร่วมประชุมเพื่อจัดรายการเนื้อหา รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ดังตัวอย่าง Script เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม – ธันวาคม 2548 (เอกสารประกอบสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด) ดังนี้

ครั้งที่	วันที่	เรื่อง
1	วันอังคารที่ 6 ตุลาคม 2548	ผลิตภัณฑ์บรรจุอาหาร
2	วันอังคารที่ 11 ตุลาคม 2548	แบตเตอรี่พลาสติก
3	วันอังคารที่ 18 ตุลาคม 2548	หลอดกาแฟผู้ค้าชูเผ่าพันธุ์ขุน
4	วันอังคารที่ 25 ตุลาคม 2548	เลนส์เสริมในดวงตา
5	วันอังคารที่ 1 พฤศจิกายน 2548	อัญมณีเทียม
6	วันอังคารที่ 8 พฤศจิกายน 2548	หนังเทียม
7	วันอังคารที่ 15 พฤศจิกายน 2548	มลพิษต่างๆ
8	วันอังคารที่ 22 พฤศจิกายน 2548	พีซีวี
9	วันอังคารที่ 29 พฤศจิกายน 2548	การดับเพลิงเบื้องต้น
10	วันอังคารที่ 6 ธันวาคม 2548	พลาสติก H1-Teeh เอนกประสงค์
11	วันอังคารที่ 13 ธันวาคม 2548	ไม้เทียม พีวีซี
12	วันอังคารที่ 20 ธันวาคม 2548	ขยะ
13	วันอังคารที่ 27 ธันวาคม 2548	ผ้าห่ม เอเอ็ม 2002

ภาพที่ 4.10 Script รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง คลื่น 91.75

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ), 2545.

เนื้อหารายการจะมีลักษณะพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากปัญหาของการนิคมอุตสาหกรรมฯ เกี่ยวกับปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นที่ผ่านมา รวมถึงได้มีการแจ้งข่าวสาร แสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ และเสนอปัญหาของชุมชน

รอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดได้อย่างเสรีภาพอย่างเต็มที่ กรณีของการแจ้งข่าวสารร้องเรียนในลักษณะกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกระทำความผิดได้โดยได้ประกาศเจตนารมณ์และจุดยืนของรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพื่อให้ผู้ฟังมีการเข้าไปมีส่วนร่วมกับรายการในทางที่สร้างสรรค์ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการของโรงงานในนิคม (สปีปภาส สมุทรธา, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

รายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดระยองมีหลายรายการ ผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบรูปแบบและเนื้อหาเพื่อจะได้รับความแตกต่างของรายการที่คล้ายคลึงกัน ดังภาพที่ 4.5

วัตถุประสงค์	ส่วนรายการพบ ประชาชนเพื่อคนระยอง	รายการวิทยุชุมชนเพื่อ คนระยอง	รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม”
รูปแบบ	1. ตัวแทนจากหน่วยงาน ของรัฐมาจัดรายการ 2. สนทนาทางรายการ	1. การอ่านข่าว รายงานข่าว	1. เป็นการสนทนาให้ ความรู้ ถามตอบปัญหา โดยมีตัวแทนเจ้าของ ปัญหามาตอบปัญหา
เนื้อหา	1. ข่าวท้องถิ่น 2. สารความรู้ 3. ปัญหาครอบครัว 4. ข่าวอุบัติเหตุ/อุบัติเหตุ 5. ข่าวชาวบ้าน 6. การเปิดประเด็นรับฟัง 7. การเสนอแนะ 8. กฎหมายชาวบ้าน	1. สุขภาพ 2. การเกษตร 3. เยาวชน 4. กีฬา 5. การท่องเที่ยว 6. การศึกษา 7. ศาสนา	1. สิ่งแวดล้อม 2. การศึกษา 3. กิจกรรมชุมชน 4. ความรู้ทั่วไป
ข่าวสาร	1. ข่าวเกษตร 2. ข่าวท้องถิ่น 3. ข่าวจากส่วนกลาง	1. ข่าวท้องถิ่น	1. ข่าวสำนักงานนิคม อุตสาหกรรมมาบตาพุด 2. ข่าวจากบริษัทที่ ประกอบกิจการในนิคม

ภาพที่ 4.11 แผนผังเปรียบเทียบรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดระยอง

จากตารางสรุปถึงความแตกต่างได้ในลักษณะการนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาได้ว่าสำหรับรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดระยองนั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง มีรายการวิทยุเพื่อชุมชนอยู่หลายรายการ เช่น รายการวิทยุเพื่อชุมชน "ส่วนราชการพบประชาชนเพื่อคนระยอง" ซึ่งออกอากาศตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2545 จนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่เวลา 9.30-10.00 น. ทุกจันทร์ พุธ ศุกร์ ผู้ดำเนินรายการคือ ศิริวรรณ บุญมี และสุภาพ นพเก้า ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง เป็นรายการสนทนาข่าวสาร สารความรู้โดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาร่วมให้การสัมภาษณ์ หัวข้อสนทนาก็จะเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับชีวิตชุมชนจังหวัดระยอง เช่น โครงการขยะแลกไข่ การบำบัดน้ำเสีย การขจัดมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม การแปรรูปผลไม้ ฯลฯ อีกรายการหนึ่งคือ "รายการวิทยุชุมชนเพื่อคนระยอง" ออกอากาศเวลา 18.00 -19.00 น. ทุกวัน ผู้ดำเนินรายการคือคุณศิริวรรณ บุญมี และคุณภาพ นพเก้า เป็นรายการสนทนาข่าวสาร สารความรู้สลับเพลงเพื่อชีวิต รายการทุกรายการออกอากาศเป็นภาษากรุงเทพฯ ไม่ใช่ภาษาท้องถิ่น

ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายได้กำหนดว่าเป็นกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน อาสาสมัครประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการ กลุ่มพลังมวลชน กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในระดับท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป

4.3 แนวทางการพัฒนารายการวิทยุเพื่อชุมชน

แนวทางการพัฒนารายการวิทยุเพื่อชุมชน "ได้ฟ้าสีคราม" ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง มีสิ่งที่ประชาชนในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดต้องการให้มีอยู่ในรายการวิทยุเพื่อชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการคือ

ประการที่ 1 วิธีการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชน ได้แก่ รูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน "ได้ฟ้าสีคราม"

ประการที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน ได้แก่ โครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน "ได้ฟ้าสีคราม"

ประการที่ 1 วิธีการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชน ได้แก่ รูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน "ได้ฟ้าสีคราม" ชาวบ้านมีความต้องการที่จะฟังรายการวิทยุเพื่อชุมชน แต่ด้วยระบบคลื่นที่ได้รับไม่ชัดเจนจึงทำให้ไม่ค่อยมีคนฟังเท่าไร (นรรัตน์ รอดประเสริฐ, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549) ดังนั้นเพื่อตอบสนองเจตนารมณ์ในการให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อร้องเรียนในปัญหา ในกรณีที่ชุมชนเกิดข้อสงสัย และพยายามติดต่อมาทางรายการ

วิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ได้สะดวกก็ต้องให้สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดหาช่องทางให้ชุมชนติดต่อได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น โดยชาวบ้านคาดหวังว่ารายการวิทยุเพื่อชุมชนควรจัดตั้งคณะกรรมการฯ (ผู้ประสานงาน) ขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อจะได้สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สิ่งที่ประชาชนต้องการรู้หรือต้องการทราบจะได้มีการแก้ไขให้บรรลุผลต่อไป (วิชชุณี พลชา, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

เรื่องของรูปแบบรายการและเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน เห็นควรที่จะต้องหาลูกเล่นใหม่ ๆ เพื่อชักจูงผู้ฟังให้มากขึ้น เช่น การตอบคำถามชิงรางวัล นำดาราทิโด่งดังมาออกรายการ (วริญ ชีพมิมูล, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2549) รวมไปถึงรูปแบบและเนื้อหาของรายการ ควรมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไม่ซ้ำซากเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม อย่างเดียว อันเนื่องมาจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ขณะนี้นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดมีปัญหาก่อให้เกิดมลพิษและผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่หลาย ๆ อย่างกับชุมชน อาจจะใช้รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” เน้นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่อยู่รอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อชี้แจงในปัญหาหรือชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ประชาชนเข้าใจผิดนิคมอุตสาหกรรมก็เป็นได้ เพราะขณะนี้แค่เพียงการส่งจดหมายและโทรศัพท์ ควรมีอุปกรณ์สื่อสารในรูปแบบใหม่ ๆ อีก เช่น อินเทอร์เน็ต ฯลฯ รายการวิทยุเพื่อชุมชนจะต้องมีรูปแบบรายการที่หลากหลาย ทั้งลักษณะการสนทนา การพูดคุย และการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจจะมีการนำเสนอหลายวิธี เช่น การรายงานข่าว การแสดงความคิดเห็น การร้องทุกข์ นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอในรูปแบบความบันเทิงหรือลูกเล่นใหม่ เช่น การตอบคำถามชิงรางวัลและช่วงการเสนอเพลง น่าจะเชิญดาราดังมาออกอากาศ (นรรัตน์ รอดประเสริฐ, และ สาวิตรี ทิตพิพรรณ, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2549) และมีการส่งพนักงานไปอบรมหรือดูงานกับรายการอื่น ๆ ในส่วนกลางเพื่อจะได้มีการพัฒนาให้มีรูปแบบที่ดีขึ้นหรือรับพนักงานใหม่ที่เป็นนักศึกษาที่เป็นคนรุ่นใหม่และมีวัยที่กำลังมีความคิด และจะได้นำความรู้ในการจัดรายการไปเผยแพร่ต่อชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดต่อไป (วริญ ชีพมิมูล, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2549)

รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” จะต้อง มีรูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่หลากหลาย ทั้งลักษณะการสนทนา การพูดคุย และการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจจะมีการนำเสนอหลายวิธี เช่น การรายงานข่าว การแสดงความคิดเห็น การร้องทุกข์ นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอในรูปแบบความบันเทิง เช่น การตอบคำถามชิงรางวัลและช่วงการเสนอเพลง (สิปปภาส สมุทรธา, สัมภาษณ์ 1 มกราคม 2549.) ช่วงเวลาการนำเสนอรายการวิทยุเพื่อชุมชน ซึ่งขณะนี้มียู่ประมาณ

ครึ่งชั่วโมง ดังนั้นจึงควรจะมีการจัดรายการเป็นช่วง ๆ ในทุกวันประมาณ 3 ช่วง ช่วงเช้า ช่วงเที่ยง และช่วงค่ำ หรือเพิ่มเวลาออกอากาศให้มากขึ้น (วิชชุณี พลชา, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

ประการที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน ได้แก่ โครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม”

ชาวบ้านต้องการจะเป็นคนจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพราะถือว่ารายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แต่ตอนนี้ชาวบ้านไม่มีคลื่นเป็นของตนเอง และมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพราะไม่มีผู้ชำนาญการทางด้านนี้เลย ก็ควรให้ สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) เป็นหน่วยงานนำร่อง ในการฝึกหัดและฝึกซ้อมแก่ชุมชนก่อนก็ได้ เพราะสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดได้จัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” อยู่แล้วเห็นควรติดต่อกับสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดให้กลุ่มชุมชนหรือคนที่สนใจ เข้าร่วมจัดรายการและผลิตรายการ เพราะชาวบ้านคุยกันตามภาษาชาวบ้าน มันน่าจะฟังง่ายเข้าใจง่าย มันเป็นเรื่องที่น่าจะคล้อยตามกันได้ยากกว่า (ปาริชาติ ขาวสนิท, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

ส่วนระเบียบข้อบังคับ เห็นควรกำหนดให้มีเป็นรูปธรรม โดยให้คณะกรรมการของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ที่จัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ใต้ฟ้าสีคราม” ได้จัดให้มีการตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับเฉพาะของรายการเพื่อใช้ควบคุมอาสาสมัคร ชาวบ้าน กรณีที่เข้ามามีส่วนร่วมสนทนารายการและการผลิตรายการ เพราะระเบียบ ข้อบังคับ ของการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน ขณะนี้เป็นของกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การสื่อสารร่วมไปถึงการส่งข่าวสารให้ง่ายเข้าและเป็นไปตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ของข้อบังคับ ในฐานะหน่วยงานของรัฐ และการให้ประชาชนมาออกอากาศหรือจัดทำรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง ต้องใช้ความระมัดระวังเพราะต้องผนวกความรับผิดชอบไปด้วย จึงเห็นควรเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารจัดการในระดับสูงของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่จะต้องมีส่วนในการวางกฎเกณฑ์ให้รอบคอบรัดกุม (นรรัตน์ รอดประเสริฐ, วิชชุณี พลชา, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

จากการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชนแล้ว การเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนก็เป็นแนวทางการพัฒนารายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคตต่อไปด้วย จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้กล่าวไว้ว่า

ผู้ผลิต/ผู้จัด/ผู้ดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” จะเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ แสดงว่ายังไม่มีประชาชนเข้ามาเป็นผู้ผลิต/ผู้จัด/ผู้ดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน แต่หน่วยงานของรัฐ มีความพยายามที่จะให้ประชาชนได้เข้ามาร่วมผลิตรายการในรายการวิทยุเพื่อชุมชน“ได้ฟ้าสีคราม” ให้มากยิ่งขึ้น (สุวรรณา ดอกไม้กลี, สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2549)

สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดได้จัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน และพยายามให้ตัวแทนโรงงานที่ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้เข้ามาจัดรายการร่วมกับเจ้าหน้าที่รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” โดยหวังว่าจะได้นำความรู้ในการจัดรายการไปเผยแพร่ต่อชุมชนรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดต่อไป และจะนำไปสู่การเชิญชวนให้ประชาชนในชุมชนรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้เข้ามาร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน” (วิรัช ชีพมิมูล, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549) หวังว่าต้องการให้รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” เป็นเวทีให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนก่อนการผลิต เช่น การวางแผนนโยบาย รวมไปถึงการฝึกสอนในการจัดทำโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยทางสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้ให้การสนับสนุนให้เข้าฝึกฝนตั้งแต่วางแผนนโยบาย ตั้งวัตถุประสงค์ในการจัดทำรายการ รวมไปถึงการร่วมออกอากาศ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชนต่อไป (ปาริชาติ ขาวสนิท, สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2549)

การจัดผลิตหรือทำรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ก็คือต้องสร้างความสนิทสนมกับชุมชนให้มาก ให้การสนับสนุนให้เข้าฝึกฝนตั้งแต่วางแผนนโยบาย ตั้งวัตถุประสงค์ในการจัดทำรายการ รวมไปถึงการร่วมออกอากาศ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชนต่อไป (วิรัช ชีพมิมูล, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

ในขณะนี้รายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” โดยสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดก็ดำเนินการให้อาสาสมัคร (ตัวแทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการในขั้นแรก ส่วนในขั้นต่อไปจะให้อาสาสมัครเข้าไปฝึกสอน และจัดการสัมมนา จนถึงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ทั้งในด้านการวางแผนนโยบายและหลักการปฏิบัติการให้เป็นรูปธรรม และให้เพิ่มแรงจูงใจให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนต่อไป ชุมชนรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดต้องการเข้าร่วมในขั้นการผลิตรายการ และดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพราะเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับต่อชุมชนของตนเอง (นรรัตน์ รอดประเสริฐ, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2549)

จากผลการวิจัยทั้งหมดในบทที่ 4 นี้ สรุปได้ว่า การดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน “ได้ฟ้าสีคราม” ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระยองมีปัจจัย 4 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางด้านโครงสร้าง ประชากร ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดการรับผิชอบร่วมกันในชุมชน ในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของชุมชนในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นสิ่งที่กำหนดให้รายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดระยอง มีลักษณะการดำเนินรายการที่มาจากความต้องการของชุมชน ซึ่งมีกิจกรรมอยู่ก่อนแล้ว และเห็นว่าวิทยุเพื่อชุมชนสามารถนำมาเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้ เชื่อมโยงชุมชนให้มีการเกิดความเข้มแข็งขึ้นได้ และยังส่งผลให้รายการมีเนื้อหาในการดำเนินรายการมากมายที่มาจากชุมชนในท้องถิ่น ในปัจจุบันรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดระยองเป็นเวทีให้ประชาชนได้ร่วมเรียนรู้การดำเนินรายการ ประชาชนเริ่มเห็นประโยชน์ และโทษในการใช้สื่อสาธารณะมากขึ้น ต่อไปในอนาคตประชาชนกลุ่มที่เข้ามาใช้สื่อเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ผลักดันให้เกิดรายการวิทยุที่มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยชุมชน และของประชาชน ตามหลักการวิทยุชุมชน โดยกลุ่มผู้นำในชุมชนและสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจะเป็นกำลังสำคัญที่ร่วมผลักดันให้สื่อวิทยุเข้มแข็งขึ้นไปพร้อมๆ กับชุมชนของจังหวัดระยอง

2. ปัจจัยภายในสถานี ได้แก่ โครงสร้างการบริหารสถานีที่ต้องขึ้นตรงต่อกรมประชาสัมพันธ์ รับสนองนโยบายจากส่วนกลางในฐานะหน่วยงานของรัฐ จึงทำให้รายการวิทยุเพื่อชุมชนต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของต้นสังกัด ที่มีนโยบายชัดเจนว่า เป็นหน่วยงานที่ต้องตอบสนองนโยบายของรัฐบาลอีกทีหนึ่ง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ จึงเป็นนโยบายหนึ่งที่กรมประชาสัมพันธ์สั่งการลงมายังสถานีวิทยุท้องถิ่นทั่วประเทศเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายมาตรา 40 ที่บัญญัติขึ้นเท่านั้น หากไม่มีนโยบายลงมา ประชาชนก็ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้เลย ในปัจจุบันการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนยังต้องพึ่งพาสถานีวิทยุท้องถิ่นในการใช้สถานที่ถ่ายทอดเสียง เนื่องจากยังไม่มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนว่าประชาชนสามารถจัดตั้งสถานีเองอย่างถูกกฎหมายได้หรือยัง ปัจจัยด้านงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ของสถานี จึงเป็นตัวกำหนดว่ารายการจะมีอายุยืนยาวต่อไปได้หรือไม่ ถ้าหากกรมประชาสัมพันธ์เห็นว่าการจัดทำรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ

ส่วนวิธีการดำเนินงานในอนาคตที่ประชาชนของจังหวัดระยอง ทั้ง 25 ชุมชน ร่วมกันค้นหาโดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาในการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคต เป็นตัวชี้วัดได้อย่างหนึ่งว่ารายการวิทยุเพื่อชุมชนต้องมาจากชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ระดับบริหารสถานี

บริหารรายการ ถึงระดับผู้ฟัง จึงจะเป็นรายการวิทยุเพื่อชุมชนของชุมชน โดยมีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนและดูแลให้อยู่ในกรอบของวิทยุชุมชนที่ไม่แสวงหากำไร และไม่เป็นแหล่งผลประโยชน์ของใคร จากการร่วมกันกำหนดวิธีการดำเนินงานยังชี้ให้เห็นว่า ประชาชนยังไม่มีความพร้อมและความเชื่อมั่นพอที่จะเป็นเจ้าของรายการ สืบเนื่องจากการที่ประชาชนยังคงต้องการให้มีการอบรมการจัดรายการโดยเจ้าหน้าที่อยู่ แต่ประชาชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมแล้วจากการที่ประชาชนต้องการเข้าร่วมผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน

3. รูปแบบรายการในปัจจุบันเป็นรูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศ โดยมีรูปแบบรายการข่าวท้องถิ่น ข่าวบริการอยู่ในช่วงแรกของรายการเป็นรูปแบบรายการข่าวที่มาจากหน่วยงานราชการมากกว่าข่าวจากชุมชน อาจมาจากเหตุผลว่า หน่วยงานราชการมีข่าวในการประชาสัมพันธ์มากกว่าอยู่แล้ว และข่าวของชุมชนบางครั้งก็ไม่จำเป็นต้องประกาศผ่านสื่อวิทยุ เพราะการสื่อสารในชุมชนในลักษณะพูดคุยด้วยตนเอง ใช้สื่อบุคคลยังใช้ได้ผลดี จึงทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในรายการช่วงนี้น้อยกว่าหน่วยงานราชการ รูปแบบรายการช่วงที่ 2 มีรูปแบบรายการเป็นรายการข่าวภายในท้องถิ่นจากหน่วยงานราชการ และข่าวจากชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นอกจากการแจ้งข่าวแล้ว ยังมีการร้องทุกข์ในเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ระบบสาธารณสุขปภค โดยใช้เทคนิคการนำเสนอให้ผู้ดำเนินรายการสลับกับการอ่านข่าวที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ กัน มิได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาเท่าที่ควร ในช่วงที่ 3 จะเป็นรูปแบบการนำเสนอในเรื่องสาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะมลพิษทางอากาศ จากสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดซึ่งดำเนินการจ้างที่ปรึกษาบริษัท ซีคอด จำกัด ในการดำเนินการตรวจสอบควบคุมมลพิษทางอากาศ เพื่อเป็นการตอบสนองผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการทราบความคืบหน้าการปฏิบัติงานทางด้านมลพิษทางอากาศ ที่เกิดขึ้นในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยมีลักษณะการสนทนาสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของบริษัท ซีคอด จำกัด มารายงานผลที่ได้ตรวจสอบมา และวิธีการแก้ไขในปัญหานั้น ๆ และช่วงที่ 4 เป็นช่วงที่เสนอรายการหลากหลายความคิดเพื่อฟ้าสีครามจะเป็นการนำเสนอ นานาทัศนะของบุคคลทั่วไป เปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาพูดคุย แสดงความคิดเห็น สอบถามถึงเรื่องราวที่นำเสนอไปหรือประเด็นอื่นๆ ที่เป็นข้อเสนอแนะในการจัดรายการครั้งต่อไป

ส่วนรูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่ชุมชนต้องการนั้นมีลักษณะคล้ายกับรายการที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน แต่ประชาชนต้องการให้มีแนวทางในการแก้ปัญหามากขึ้น โดยการจัดให้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น และให้มีเวทีสาธารณะที่เป็นเวทีสำหรับให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้มากขึ้น และมีการแลกเปลี่ยนสนทนากันจากบุคคลหลายฝ่ายของชุมชนนั้น ๆ ที่ออกสัญจรบริเวณที่ไปสัญจร

4. เนื้อหารายการจะเป็นเนื้อหารายการที่จะเน้นการให้ความรู้กับประชาชนในทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเกษตร โดยการนำเสนอจะมีเน้นในแง่สิ่งแวดล้อมในชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเหตุการณ์มลพิษทางอากาศของทางนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดในขณะนี้ โดยนำผู้ร่วมรายการที่มีความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมมาสนทนาในรายการ เพื่อเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติไปสู่ชุมชนอื่น พร้อมทั้งสอดแทรกรายการเพลงเพื่อให้ความบันเทิงกับประชาชนตามที่ประชาชนร้องขอด้วย

ส่วนเนื้อหารายการที่ประชาชนต้องการ มีลักษณะที่ต้องการเนื้อหารายการในหลาย ๆ มุมมอง เพื่อสร้างความรู้และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับชุมชนรอบ ๆ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด